

Odisee
DE CO-HOGESCHOOL

Vorbereidend TECHNISCH Lezen

Van peuterklas tot en met eerste leerjaar

Marlies Algoet – met dank aan Lieve Van Severen! (Odisee)

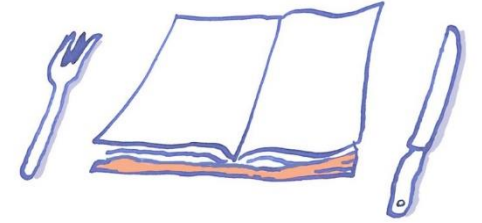
27/01/21

Door deze workshop

- ✓ krijg je een zicht op **wat een goede lezer is** / goed leesonderwijs inhoudt
- ✓ herken je de **plaats & het belang van voorbereidend / aanvankelijk / voortgezet technisch lezen** in het hele proces van lezen
- ✓ krijg je **inzicht in de leerlijn 'vorbereidende technische leesvaardigheden' (VTL)**
- ✓ **weet je waarom** VTL belangrijk is en welke vaardigheden er echt toe doen.
- ✓ heb je **inspiratie** om rond VTL te werken in de klas
- ✓ (kan je kleuters **begeleiden** tijdens VTL-activiteiten)

Op het menu vandaag...

1.

Een goede lezer is ... Een goed leesbeleid is ...

2.

Wat is technisch lezen? Wat is het belang ervan?

3.

Vorbereidend technisch lezen (VTL): onderdeel van ontluikende geletterdheid

4.

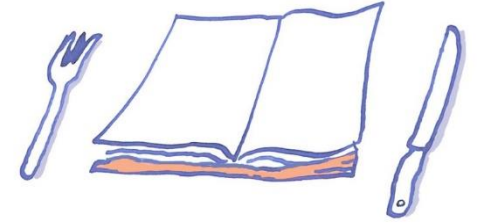
VTL: 4 potten op het vuur – nodig voor risicokleuters

Padlet: wat doen we al rond VTL?

The image shows a Padlet board with a light green background. At the top left, it says 'Marlies Algoet • 23 uur' and the title 'Voorbereidend technisch lezen' with the subtitle 'met nadruk op klankbewustzijn BEGINSITUATIE'. Below the title are four white cards, each with a small profile icon and 'Marlies Algoet 23 uur' at the top. The cards contain the following text from left to right: 'peuterklas & eerste kleuterklas', 'tweede kleuterklas', 'derde kleuterklas', and 'eerste leerjaar: leren lezen en schrijven!'. Each card has a small speech bubble icon with '0' at the bottom right. Below the cards is a horizontal timeline with a dashed line and circular markers.

<https://padlet.com/marliesalgoet/2iy4bw0jav6dIm7z>

Op het menu vandaag...

1.

Een goede lezer is ... Een goed leesbeleid is ...

2.

Wat is technisch lezen? Wat is het belang ervan?

3.

Vorbereidend technisch lezen (VTL): onderdeel van ontluikende geletterdheid

4.

VTL: 4 potten op het vuur – nodig voor risicokleuters

4 april 2019

Begrijpend
lezen

Frank Segers
do 04 apr © 16:52

Leerlingen basisonderwijs scoren slechter op lezen en luisteren dan vijf jaar geleden

Mees

“Als we betere lezers willen,
kunnen we ze niet leren tanden
poetsen”

KLASSE

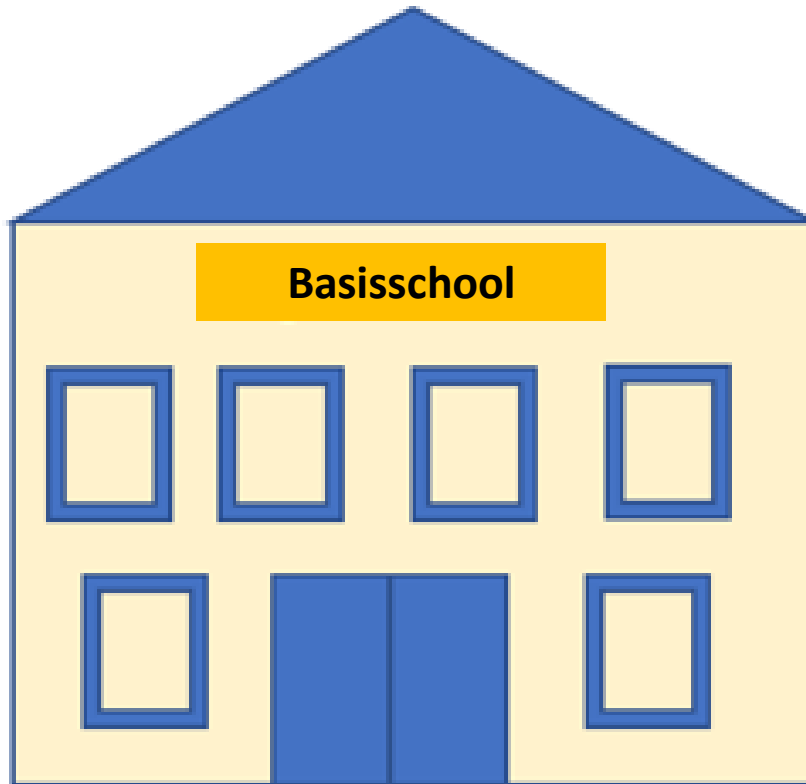
Vlaamse leerlingen scoren steeds slechter op internationale leestests. Waar liggen de oorzaken?

Jan Rijkers: “Uit PIRLS weten we dat veel minder tijd gereserveerd wordt voor lezen dan 20 jaar geleden. Er is vooral minder aandacht voor **technisch lezen**, het vlot kunnen verklanken van wat er staat. Vlot technisch kunnen lezen is essentieel, maar het schiet erbij in omdat scholen in Vlaanderen en Nederland veel andere doelstellingen moeten realiseren: EHBO, tanden poetsen, beweging, drugpreventie, gezond leven, met geld leren omgaan ...”

“Een andere vrij simpele verklaring is dat teksten in de basisschool zelden langer zijn dan een halve bladzijde. Bij PIRLS moeten ze ook langere teksten begrijpen.”

Technisch
lezen

ik leer lezen en schrijven

ONS DOEL

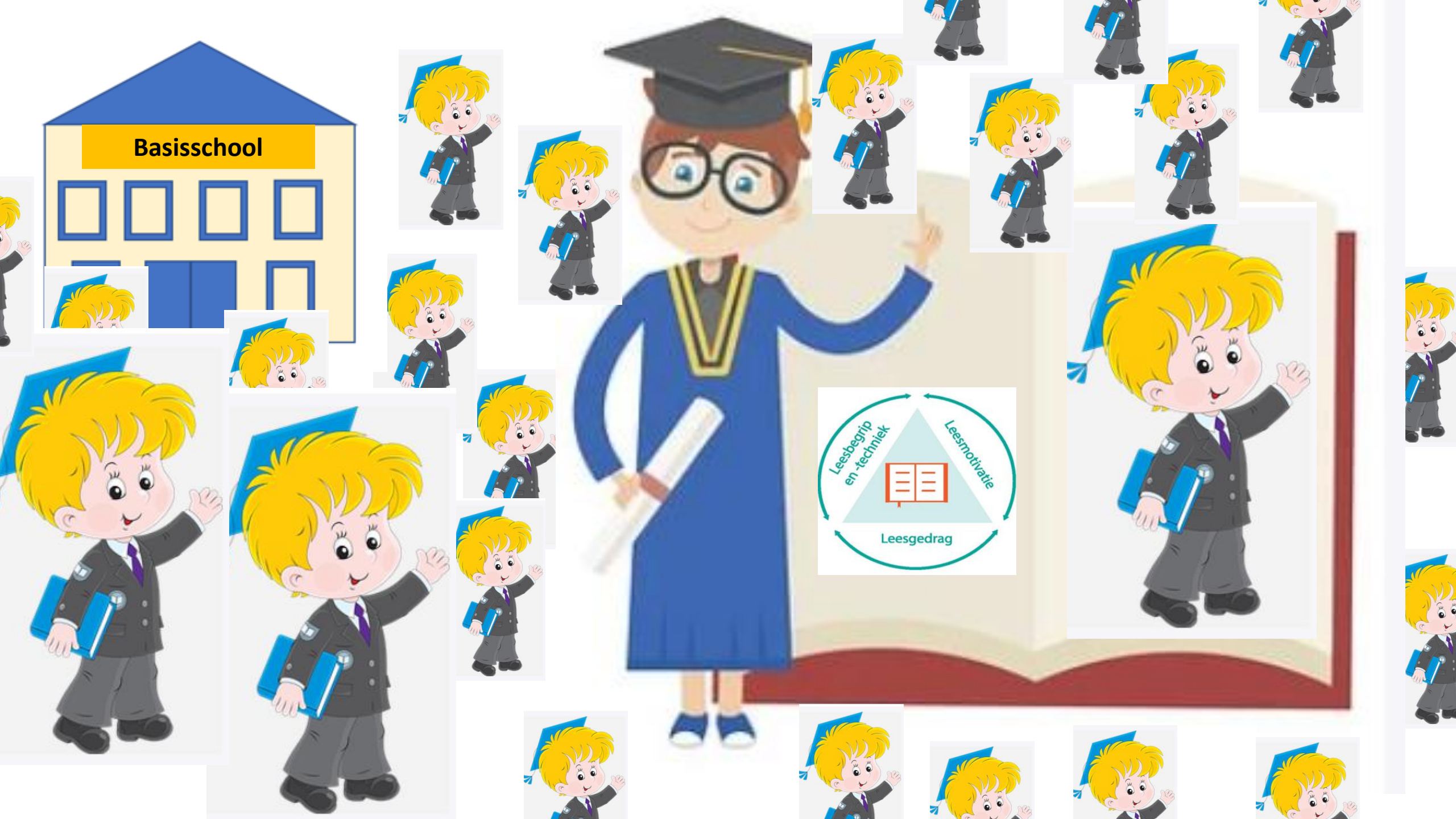
vlot en vloeiend **technisch** lezen

goed **begrijpend** lezen

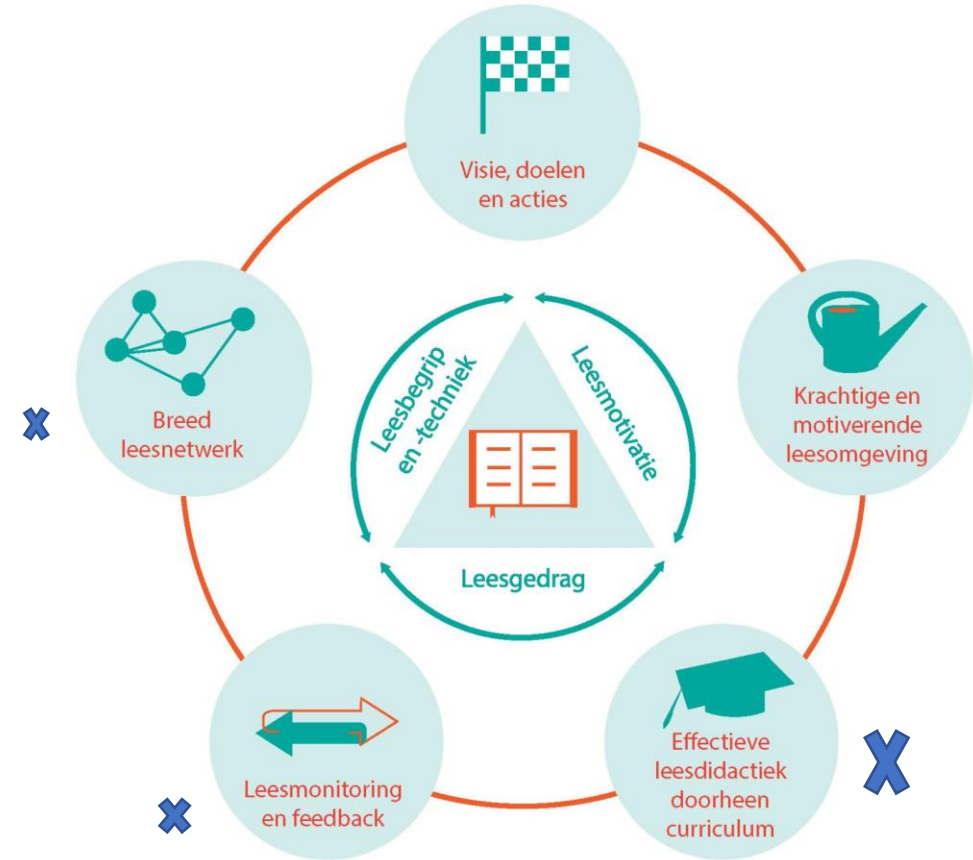
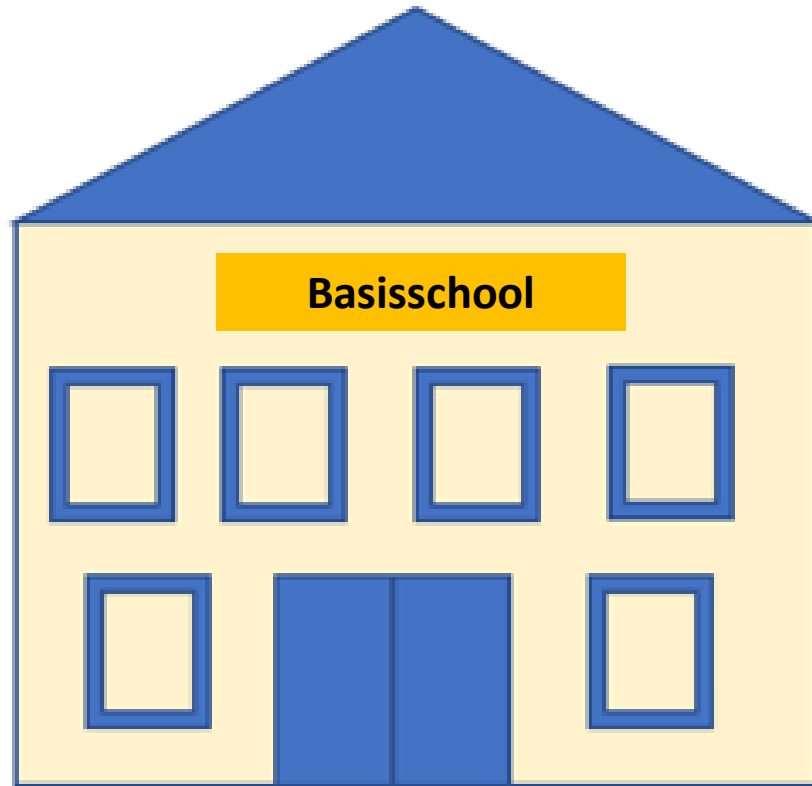
kwali- & kwantiteitsvol **leesgedrag**

+ autonome **leesmotivatie**

goede lezer

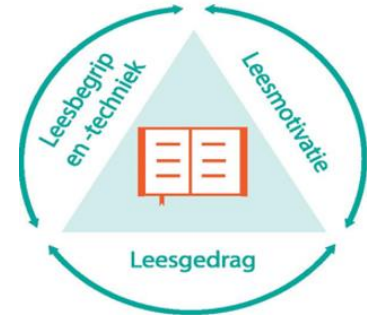
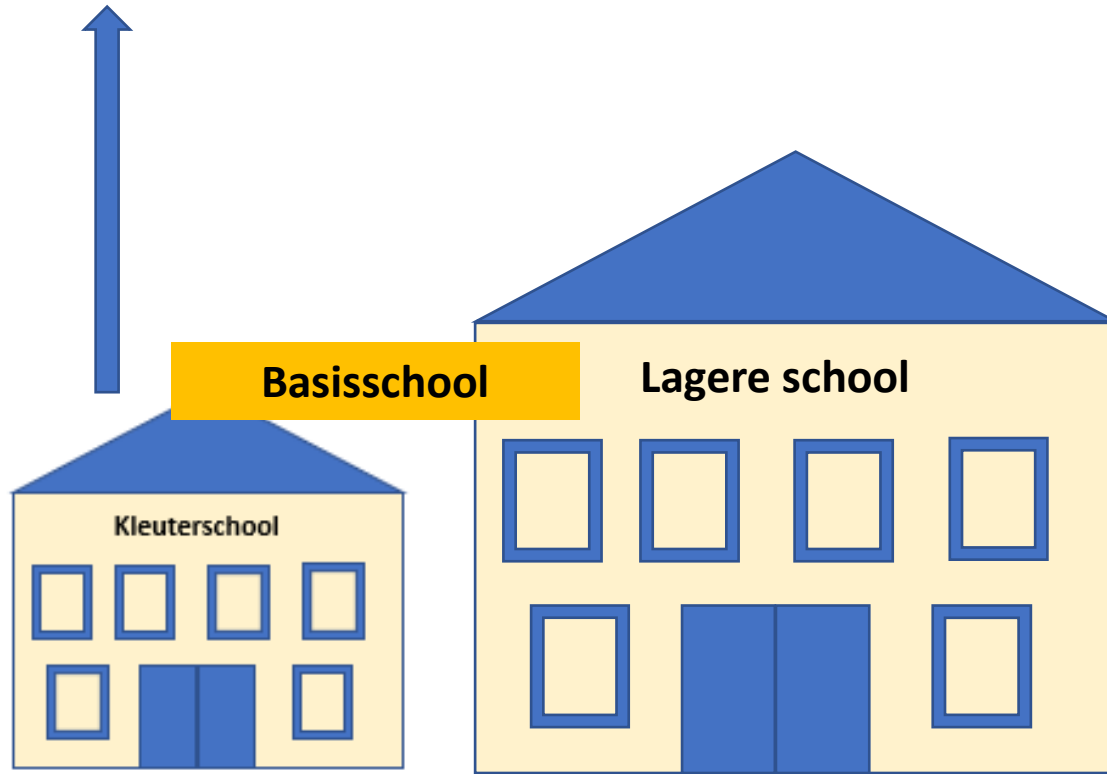

ik leer lezen en schrijven: door onderbouwde leesonderwijs

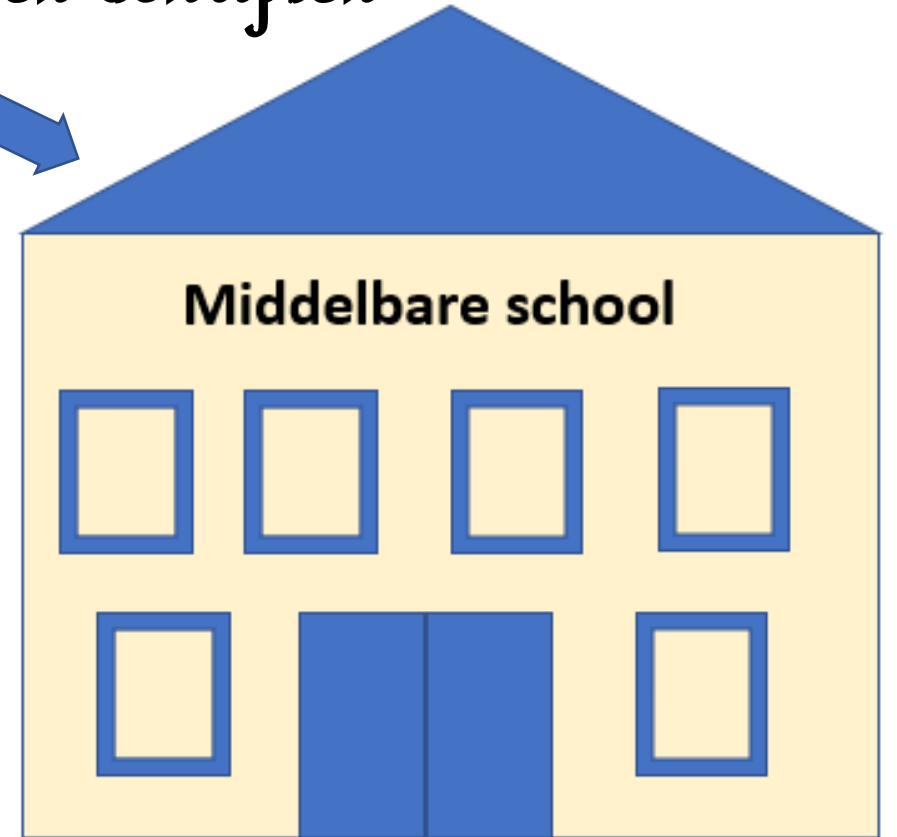
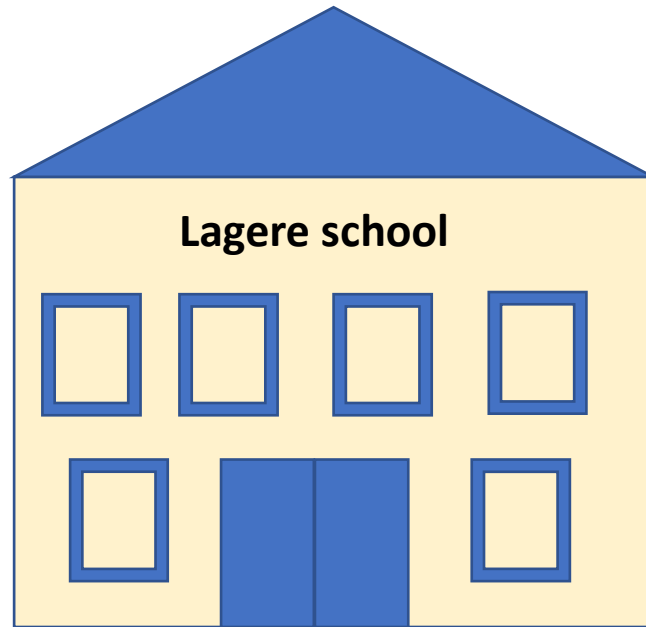
Hebbrecht & Vansteelandt, 2020

ik leer al **HEEL** veel over lezen en schrijven

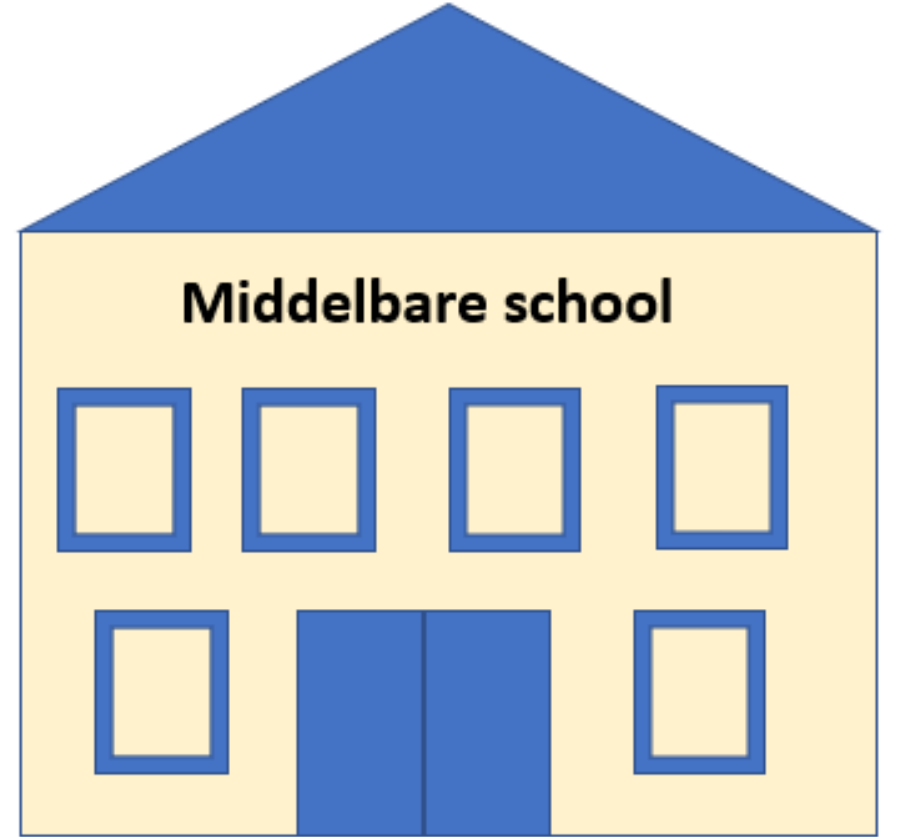
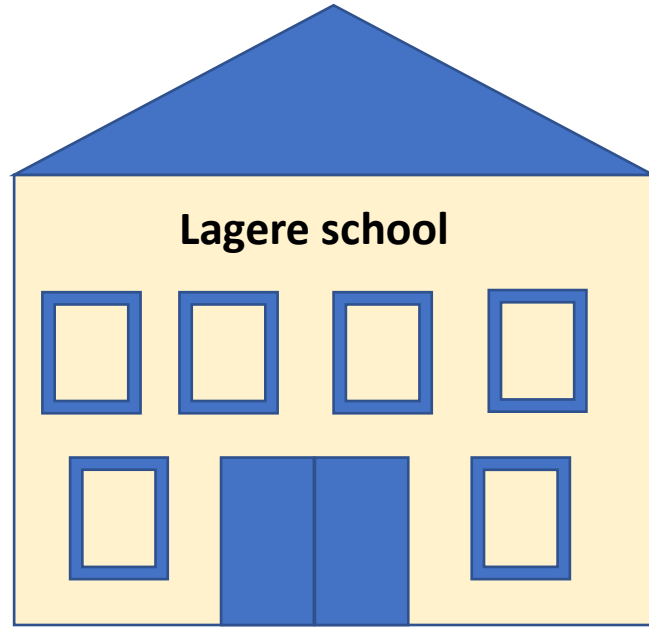
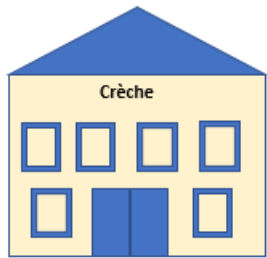

ik leer lezen en schrijven

ik leer nog altijd lezen en schrijven

ik leer lezen en schrijven

ik

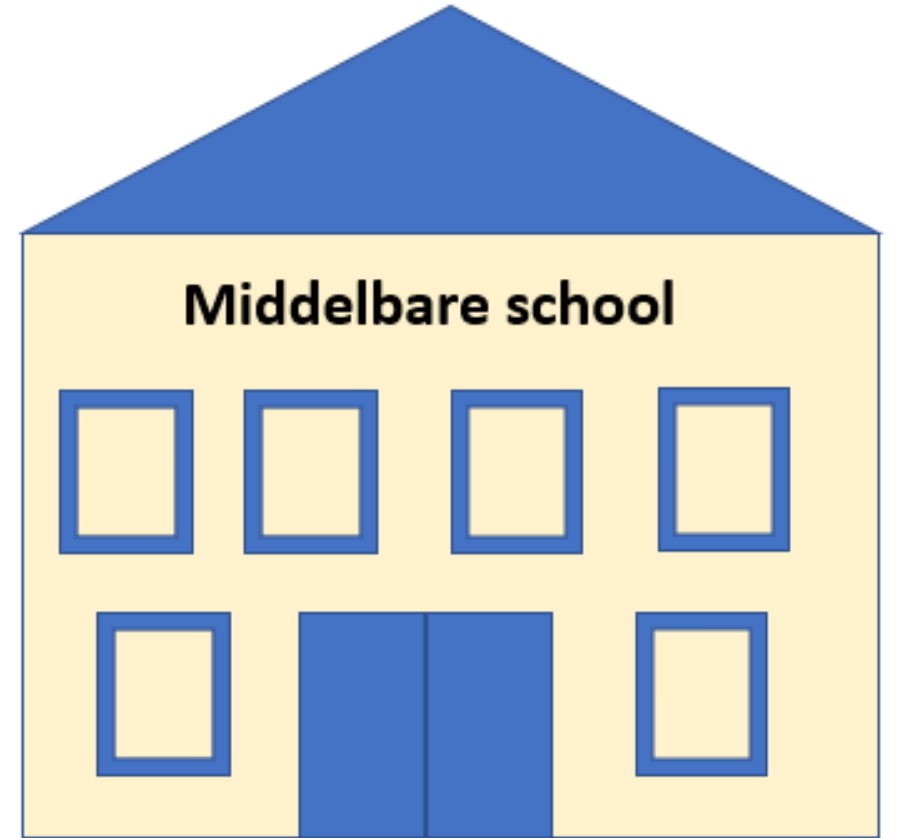
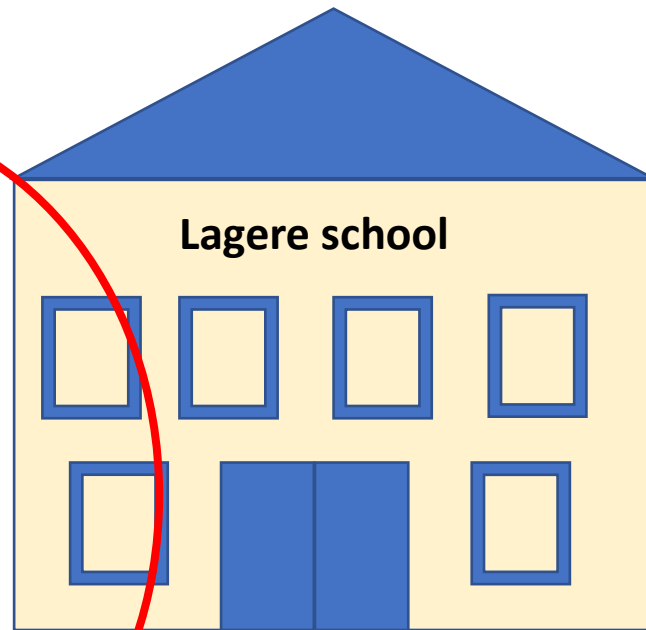
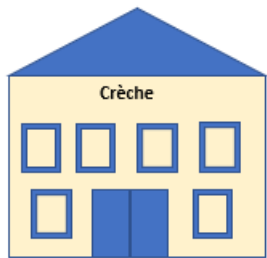
leer

lezen

en

schrijven

ik leer lezen en schrijven

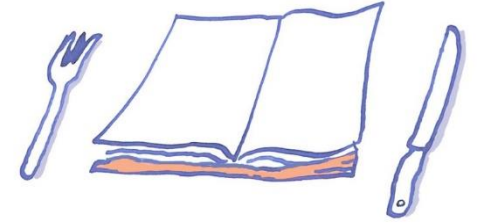
Résumé

- Wat is een goede lezer:
technisch L / begrijpend L / leesgedrag /
auton. motivatie
- Wat is goed leesonderwijs:
visie / omgeving / didactiek / monitoring /
netwerk
- Vandaag: 2,5 - 6:
voorbereidend technisch lezen:
klein maar zeer belangrijk
radertje in het geheel

Zijn er vragen?

Op het menu vandaag...

**Met dank aan
Lieve Van Severen**

1.

Een goede lezer is ... Een goed leesbeleid is ...

2.

Wat is technisch lezen? Wat is het belang ervan?

3.

Vorbereidend technisch lezen (VTL): onderdeel van ontluikende geletterdheid

4.

VTL: 4 potten op het vuur – nodig voor risicokleuters

Wat is dat eigenlijk, technisch lezen?

- Technisch lezen is een **voorwaarde** om *begrijpend* te kunnen lezen (+ voor *motivatie* en *leesgedrag* – lezen is anders veel te moeilijk)

- Technisch lezen: 3

1. Technisch lezen is **decoderen** wat er staat: k a t → kat!
2. Technisch lezen is **vlot** lezen: in voldoende **tempo** én **juist** decoderen wat er staat
3. Technisch lezen is **vloeiend** lezen. Vloeiend lezen omvat vlot lezen. Vloeiend lezen is met **expressie** en begrip lezen. Vloeiend lezen is de brug tussen technisch en begrijpend lezen.

relatief
nieuwe
inzichten

Technisch Lezen: eerste en tweede leerjaar?

Technisch Lezen: eerste en tweede leerjaar?

2,5 j.

Niet waar...

Technisch lezen: peuterklas, eerste kleuterklas, tweede kleuterklas, derde kleuterklas

= VOORBEREIDEND TL

decoderen
voorbereiden

lezen: eerste en tweede leerjaar

= AANVANKELIJK TL

decoderen, vlot

Technisch lezen: derde, vierde, vijfde, zesde leerjaar
zelfs het secundair

= VOORTGEZET TL

vlot en vloeiend

**Technisch lezen
= taak van ALLE
LEERKRACHTEN!**

15 j.

Kees Vernooij: Effectief omgaan met zwakke lezers in voortgezet onderwijs (Remediaal, 2018)

Om goede begrijpend lezers te krijgen, moet je van **2,5 tot 15** op vijf zaken inzetten:

1. Technisch lezen op woordniveau (vlot)
2. Vloeiend lezen
3. Leesstrategieën / begrijpend lezen
4. Motivatie
5. Woordenschat

→ Alle vijf & samen

MAAR... wil je zwakke lezers bijspijkeren:

geen zin om te beginnen met leesstrategieën: deze kunnen het zwak technisch lezen niet compenseren.

Zet eerst en vooral in op 1. en **ook op 2.**

Tip voor leerkrachten 2^e en 3^e graad!!

Kleuterklas, eerste leerjaar: in eerste plaats:
decoderen. Wat is dat eigenlijk, decoderen?

$\square \downarrow \supset \cong \infty \leftrightarrow \square \downarrow \supset \infty \Upsilon \infty \leftrightarrow \blacksquare \downarrow \infty \oplus \infty \leftrightarrow$

Wat is decoderen?

→ Wat doe je allemaal, om dit te ontcijferen?

∞ E \downarrow L \square V \Leftrightarrow N \supset O

Wat is decoderen?

→ Wat doe je allemaal, om dit te ontcijferen?

□ ↓ ⊃ ≈ ∞ ⇔ □ ↓ ⊃ ∞ ∩ ∞ ⇔ ■ ↓ ∞ ⊕ ∞ ⇔

∞ E ↓ L □ V ⇔ N ⊃ O

Oplossing: vlot en vloeiend lezen

Wat is decoderen?

□ ↓ ⊃ ≈ ∞ ↔ □ ↓ ⊃ ∞ γ ∞ ↔ ■ ↓ ∞ † ∞ ↔

Wirwar van tekens van elkaar scheiden: woorden

Elk teken van de andere onderscheiden en herkennen: letters

Elk teken met de juiste klank verbinden

Al die klanken in volgorde onthouden

Al die klanken aan elkaar hangen

‘lezen’: letters na elkaar lezen

Wat is decoderen?

Wirwar van tekens van elkaar scheiden
Elk teken v/d andere onderscheiden / herk.
Elk teken met de juiste klank verbinden

Al die klanken in volgorde onthouden
Al die klanken aan elkaar hangen
Tekens aan elkaar hangen: lezen

visuele analyse zinnen in woorden
visuele discr. (p en gn q) LETTERS
klanktekenkoppeling KL/LT of alfabetisch principe
auditief werkgeheugen KLANKEN
auditieve synthese KLANKEN
visuele synthese LETTERS

Wat is decoderen?

Wirwar van tekens van elkaar scheiden
Elk teken v/d andere onderscheiden/herk.
Elk teken met de juiste klank verbinden
Al die klanken in volgorde onthouden
Al die klanken aan elkaar hangen
Tekens aan elkaar hangen: lezen

visuele analyse zinnen in woorden
visuele discr. (p en gn q) LETTERS
klanktekenkoppeling KL/LT of alfabetisch principe
auditief werkgeheugen KLANKEN
auditieve synthese KLANKEN
visuele synthese LETTERS

Hoe meer woord- en wereldkennis: hoe gemakkelijker.

En daarna dus nog vlot lezen en vloeiend lezen! Decoderen + vlot + vloeiend = technisch lezen.

En dan ook nog begrijpen wat al die klanken willen zeggen. Woord- en wereldkennis zijn hiervoor erg belangrijk.

Vraag: wat van die zaken doen we al in kk?

Wirwar van tekens van elkaar scheiden

Elk teken van de andere onderscheiden

Elk teken met de juiste klank verbinden

Al die klanken in volgorde onthouden

Al die klanken aan elkaar hangen

Al die tekens aan elkaar hangen

visuele analyse zinnen in woorden

visuele discr. (p en gn q) LETTERS

klanktekenkoppeling KL/LT of
alfabetisch principe

auditief werkgeheugen KLANKEN

auditieve synthese KLANKEN

visuele synthese LETTERS

Hoe meer woord- en wereldkennis: hoe gemakkelijker

Antwoord op: wat van die zaken doen we al in kk?

Wirwar van tekens van elkaar scheiden

Elk teken van de andere onderscheiden

Elk teken met de juiste klank verbinden

Al die klanken in volgorde onthouden

Al die klanken aan elkaar hangen

Al die tekens aan elkaar hangen

Hoe meer woord- en wereldkennis: hoe gemakkelijker

visuele analyse zinnen in woorden

visuele discr. (p en gn q) LETTERS

klanktekenkoppeling KL/LT of
alfabetisch principe

auditief werkgeheugen KLANKEN

auditieve synthese KLANKEN

visuele synthese LETTERS

Résumé

Decoderen

+ juist en met tempo
decoderen (**vlot**)

+ met intonatie
decoderen (**vloeiend**)

= **technisch lezen (TL): van 2,5 – 15 j.**

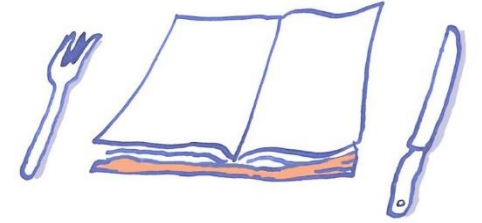
Kleuterklassen: **voorbereidend TL (VTL):**
voorbereiding op decoderen

= onder andere: auditief en visueel
werkgeheugen, discriminatie, analyse, synthese,
klanktekenkoppeling

Zijn er vragen?

Op het menu vandaag...

1.

Een goede lezer is ... Een goed leesbeleid is ...

2.

Wat is technisch lezen? Wat is het belang ervan?

3.

Vorbereidend technisch lezen (VTL): onderdeel van ontluikende geletterdheid

4.

VTL: 4 potten op het vuur – nodig voor risicokleuters

**Met dank aan
Lieve Van Severen**

Tijd voor spelletjes: de dieren van boer Jef

Welk dier hoor je?

Je hoort twee dieren: kan je ze na elkaar opnoemen?

Je hoort twee dieren: welk dier hoor je niet? (drie prenten)

Is het een wild dier? Een boerderijdier?

Telkens als je de wolf hoort: rechtstaan

**GAAT HET HIER OM
VOORBEREIDEND
TECHNISCH LEZEN??**

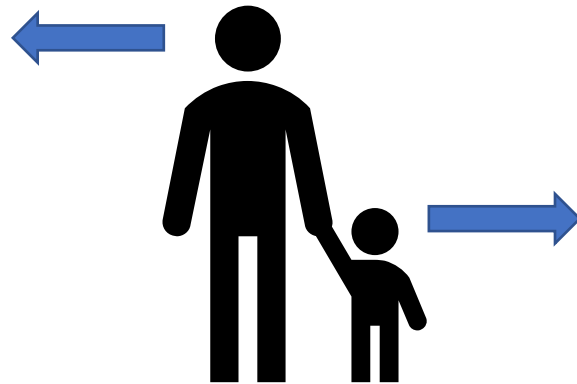
Spelletje: zoek de dingen die beginnen met 'm'.

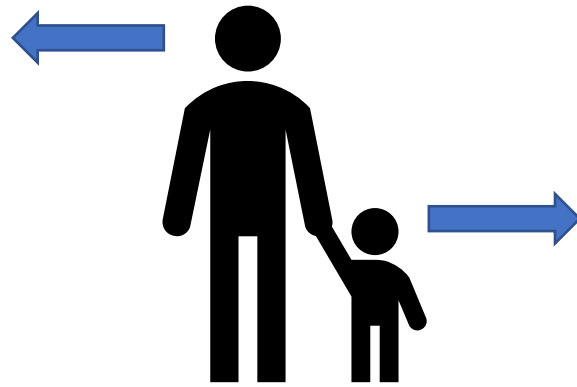

VTL? Moet dat nu echt???

- Laat kleuters toch kleuteren! Reacties?
- Zes jaar (eerste tot zesde leerjaar) moet toch voldoende zijn!
Reacties?
- Dat de ouders er zich mee bezig houden hé! Reacties?

Mijn reactie → op wandel met Mira (1 j.)

August & Mira

VTL: onderdeel van

Ontluikende geletterdheid

= baby's, peuters hebben **spontane** interesse
voor schriftelijke taal
die ons omringt

0-6 jaar

VTL: onderdeel van:

Ontluikende geletterdheid

= baby's, peuters hebben spontane interesse
voor schriftelijke taal
die ons omringt

0-6 jaar

Begint buiten en voor school

VTL: onderdeel van

Ontluikende geletterdheid

= baby's, peuters hebben spontane interesse
voor schriftelijke taal
die ons omringt

0-6 jaar

Begint buiten en voor school

Stimuleren!

Ontluikende geletterdheid

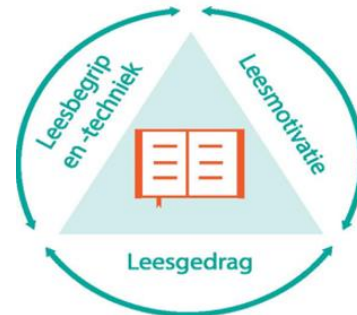
in de kleuterklas

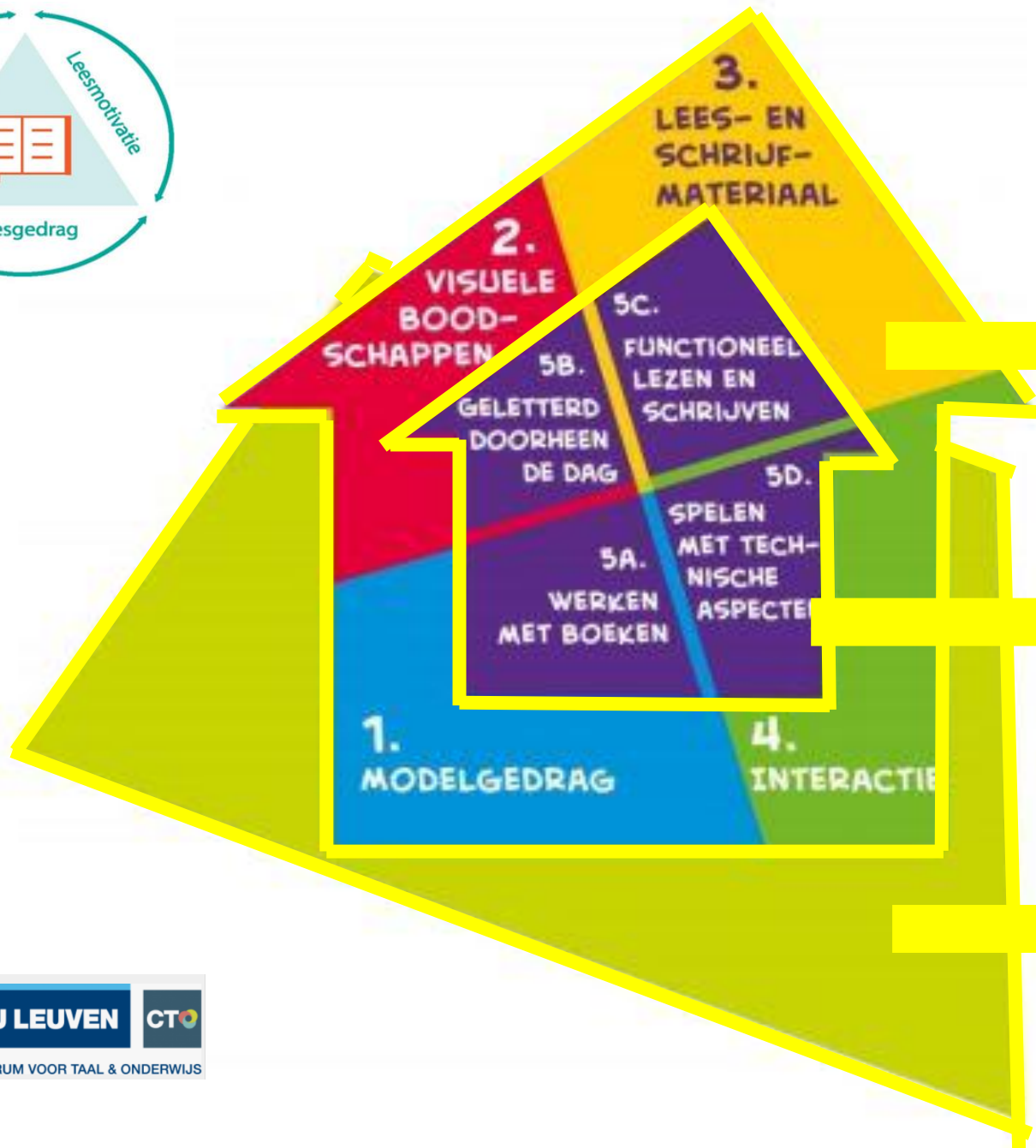
Wat en hoe?

KU LEUVEN

CENTRUM VOOR TAAL & ONDERWIJS

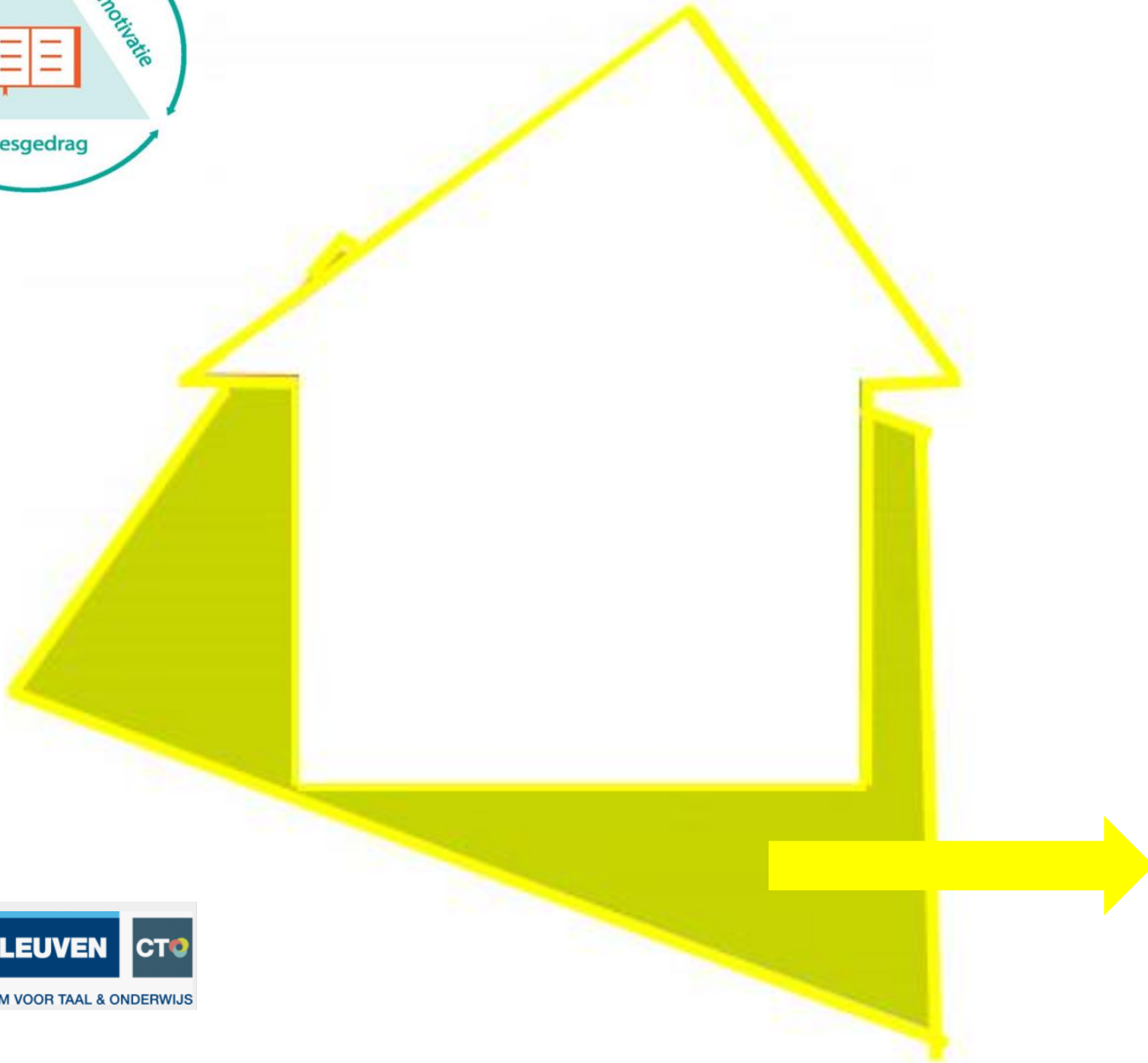

isolatielaag (blauw – rood – geel – donkergroen)

huis met 4 kamers (paars)

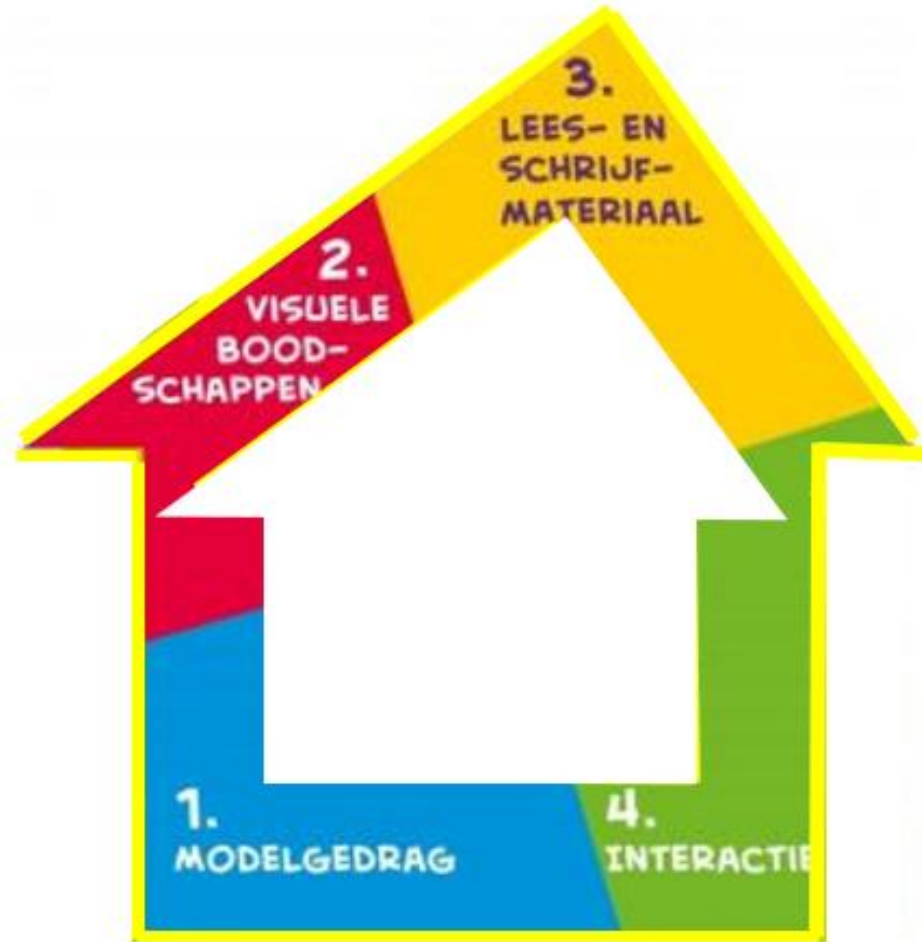
fundament (groen)

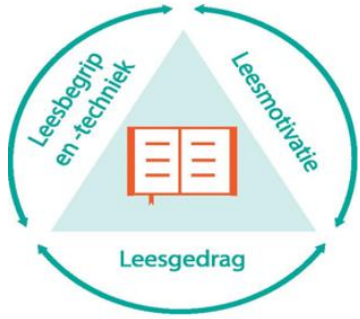

isolatielaag (blauw – rood
– geel – donkergroen)

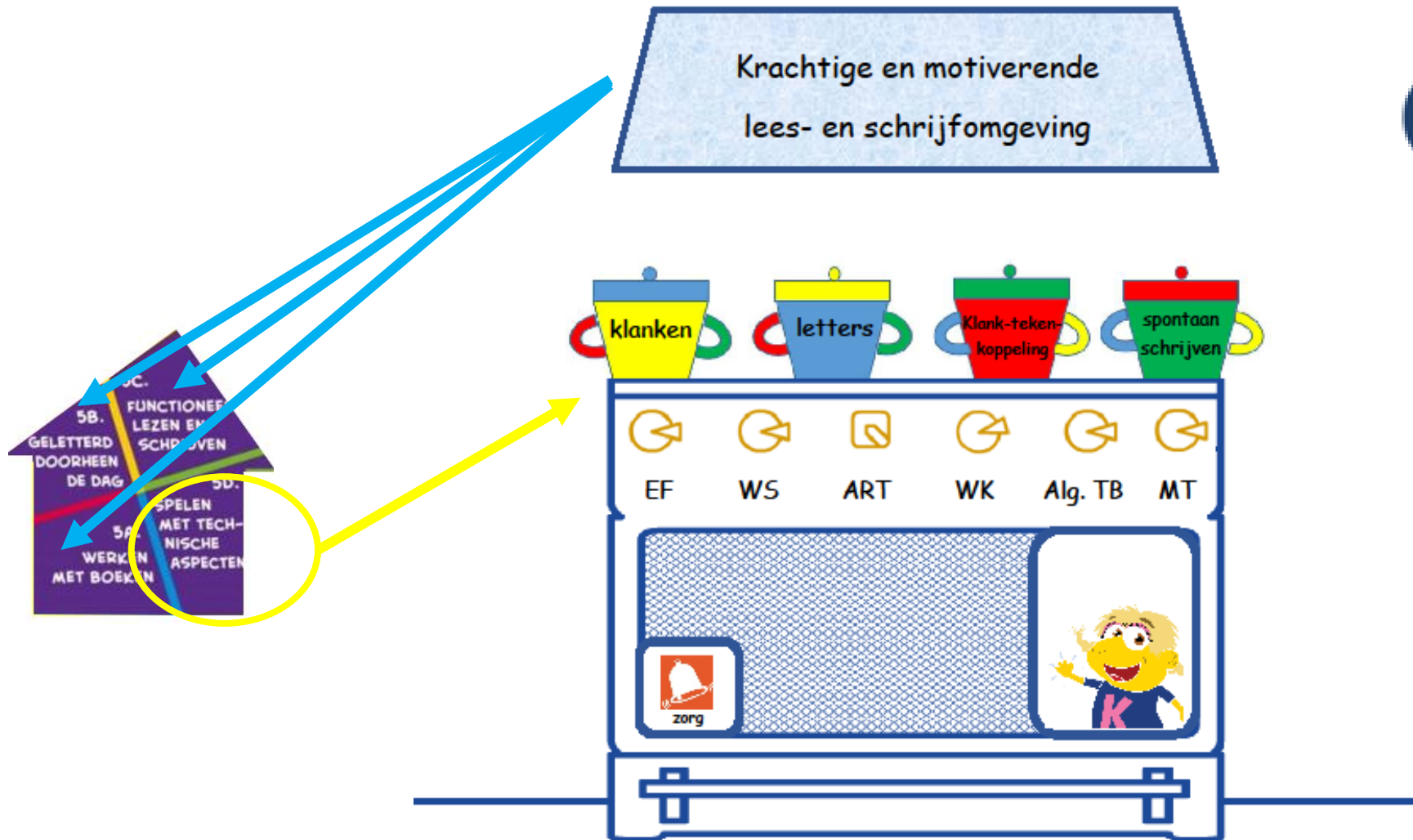
huis met kamers (paars)

fundament:
-mondelijke taalvaardigheid
-wereldkennis & woordenschat

VTL: kamer 5.D = de keuken

Odisee
DE CO-HOGESCHOOL

Onderwijscentrum   **brussel**

VUB VRIJE
UNIVERSITEIT
BRUSSEL

Klankklaar voor de leesstart

Krachtige en motiverende lees- en schrijfomgeving

Odisee
DE CO-HOGESCHOOL

Avonturen met Kaatje Klank

www.odisee.be/klankklaar

(under construction;
Kaatje 2.0)

www.kaatjeklank.be

Odisee
DE CO-HOGESCHOOL

Onderwijscentrum
brussel

VUB VRIJE
UNIVERSITEIT
BRUSSEL

Résumé

Alle kleuters zijn spontaan geïnteresseerd in de wereld van letters en geschreven taal om zich heen = ontluikende geletterdheid

Als die interesse niet gevoed wordt, groeit ze niet (voldoende).

Krachtig beeld:

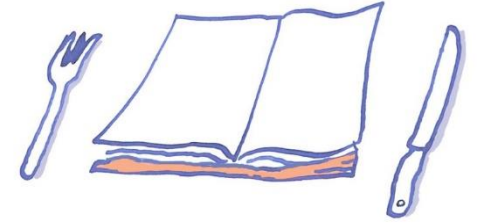

Vandaag: 5.D = de keuken: 4 potten.
1 pot: klankbewustzijn.

Zijn er vragen?

Op het menu vandaag...

1.

Een goede lezer is ... Een goed leesbeleid is ...

2.

Wat is technisch lezen? Wat is het belang ervan?

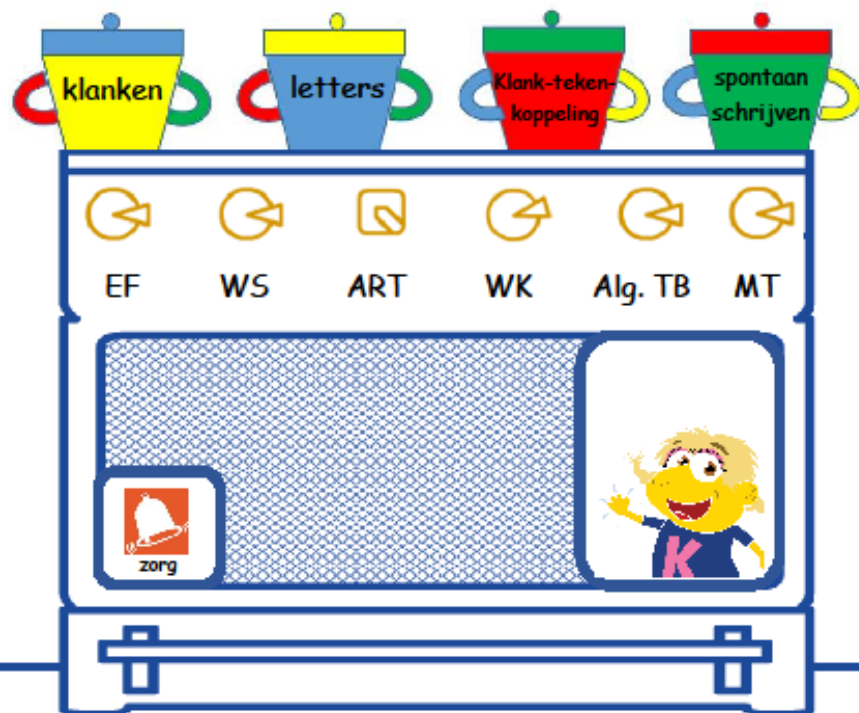
3.

Vorbereidend technisch lezen (VTL): onderdeel van ontluikende geletterdheid

4.

VTL: 4 potten op het vuur – nodig voor risicokleuters

Krachtige en motiverende
lees- en schrijfmgeving

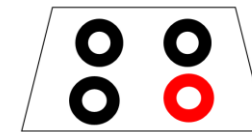
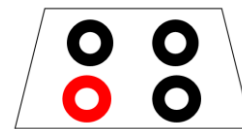
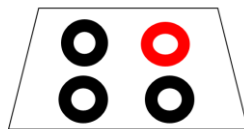
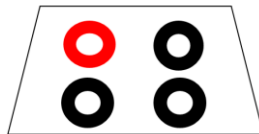
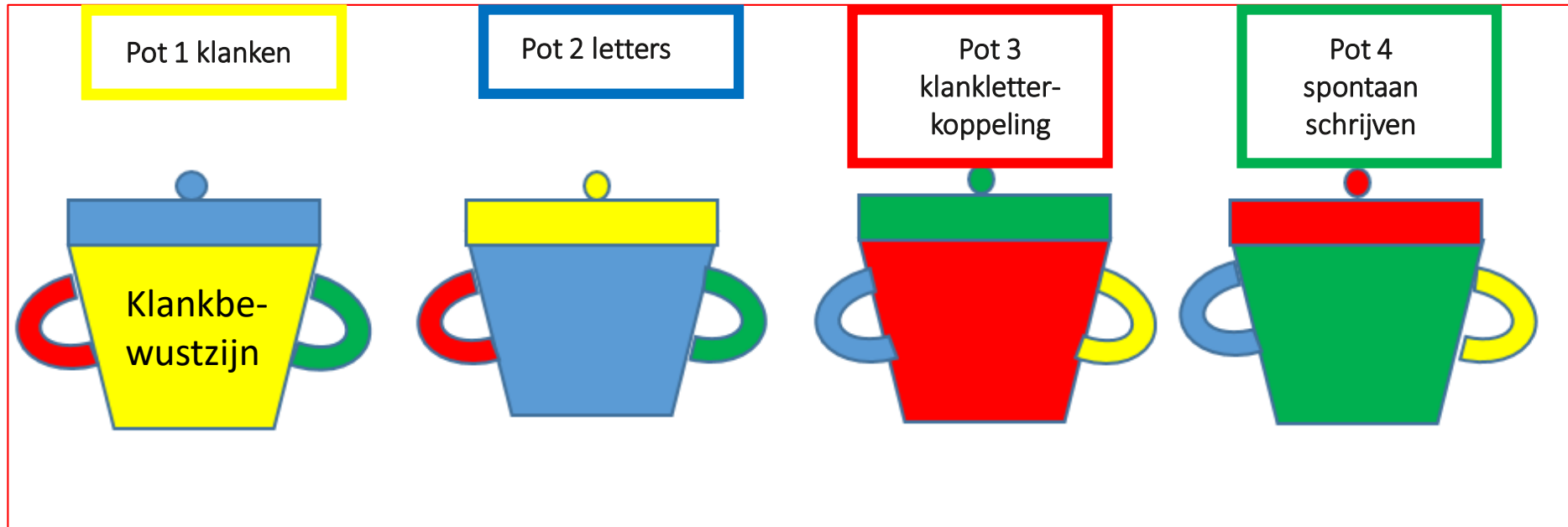
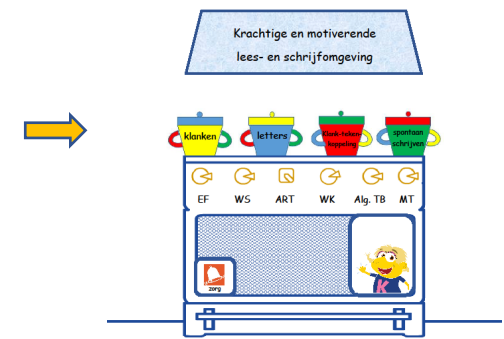

Odisee
DE CO-HOGESCHOOL

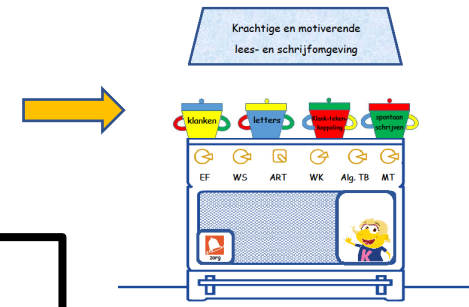
Onderwijscentrum   **brussel**

 **VRIJE
UNIVERSITEIT
BRUSSEL**

Vorbereidend technisch lezen (VTL) Van 2,5 tot 6 jaar

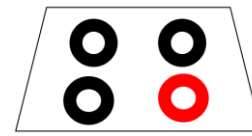
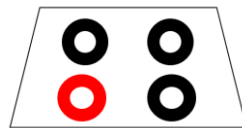
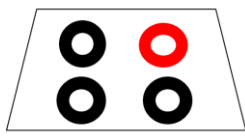
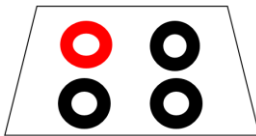

Vorbereidend technisch lezen (VTL)

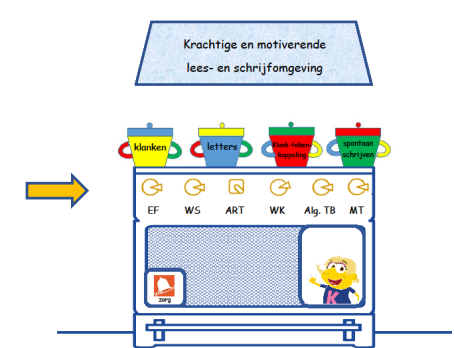

Gaartijd: 20 min/dag (2^e 3^e kk)

Pot 1 klanken	Pot 2 letters	Pot 3 klankletterkoppeling	Pot 4 spontaan schrijven

Vorbereidend technisch lezen (VTL)

EF	Executieve functies
WS	Woordenschat
ART	Articulatie
WK	Wereldkennis
Alg. TB	Algemeen taalbewustzijn
MT	Mondelinge taalvaardigheden

Andere beïnvloedende factoren

intelligentie

zicht

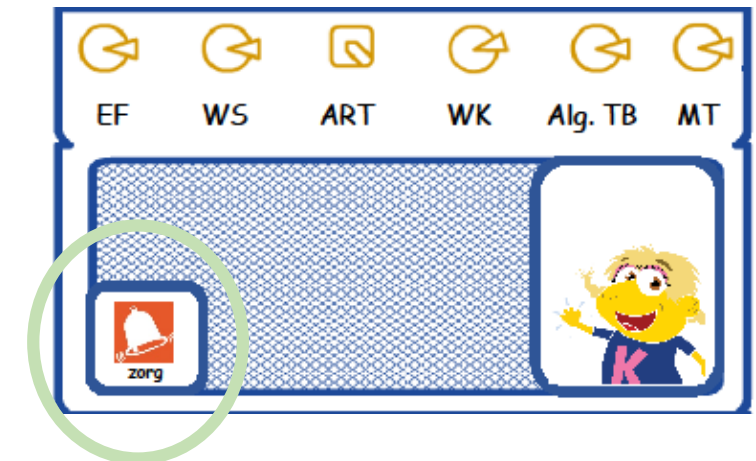
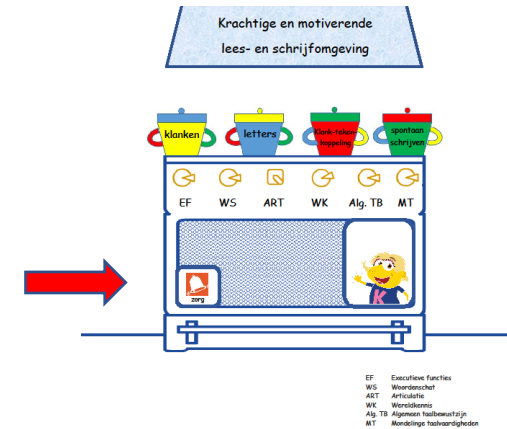
gehoor

fijne motoriek

basisbehoeften: voeding, slapen, stresssituaties thuis, licht, ...

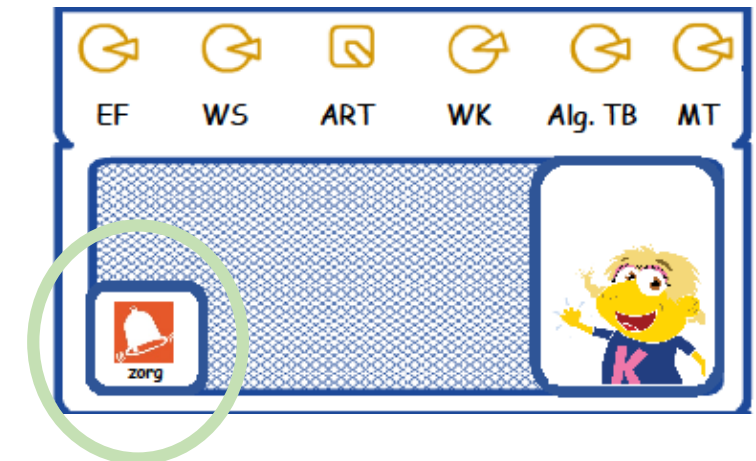
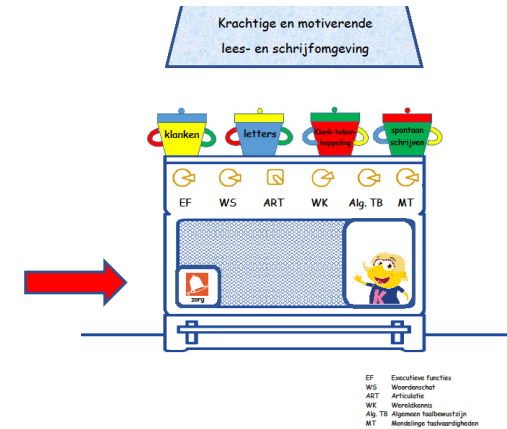
Risicokinderen

- Kinderen die opgroeien in kansarmoede
- Kinderen met spraak- en taalproblemen
- Kinderen met familielid met dyslexie
- Kinderen die moeite hebben om aandacht te richten, met zwak werkgeheugen
- Kinderen die moeite hebben met klankbewustzijnstaakjes
- Kinderen die problemen hebben met benoemsnelheid
- Kinderen die weinig interesse tonen in lees- en schrijf-activiteiten

Risicokleuters

- Risicokleuters hebben langere gaartijd nodig: “knoppen harder zetten”
- Meer oefenkansen + intensere begeleiding door
 - Preteaching
 - Frequenter & intenser oefenen
 - Kleine groep
 - Extra feedback

Eerste leerjaar: VTL-vaardigheden samenvoegen

Krachtige en motiverende
lees- en schrijfomgeving

Spelletje: zoek de dingen die beginnen met 'm'.

**GAAT HET HIER OM
VOORBEREIDEND
TECHNISCH LEZEN??**

Tijd voor spelletjes: de dieren van boer Jef

Welk dier hoor je?

Je hoort twee dieren: kan je ze na elkaar opnoemen?

Je hoort twee dieren: welk dier hoor je niet? (drie prenten)

Is het een wild dier? Een boerderijdier?

Telkens als je de wolf hoort: rechtstaan

**GAAT HET HIER OM
VOORBEREIDEND
TECHNISCH LEZEN??**

Résumé

Klankbewustzijn: belangrijke voorspeller, maar slechts 1 van de 4 potten op het VTL-vuur

Zijn er vragen?

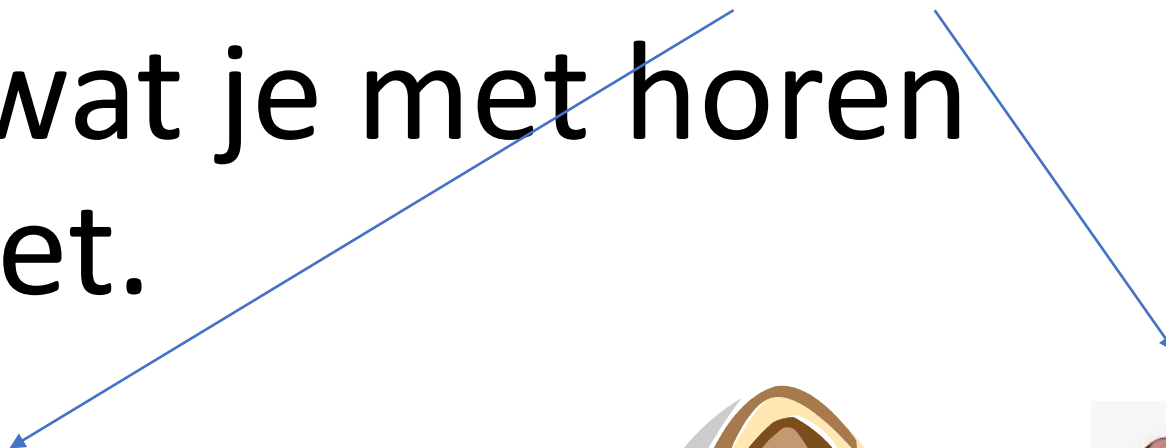
STELLING

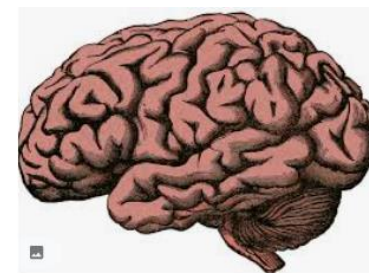
Horen en luisteren zijn
hetzelfde.

Horen en luisteren zijn
niet hetzelfde: luisteren
is wat je met horen
doet.

VLT!!
Technisch
luisteren

Begrijpend
luisteren

Technisch luisteren
als voorloper van
technisch lezen

Hoe?

Begrijpend luisteren
als voorloper van
begrijpend lezen

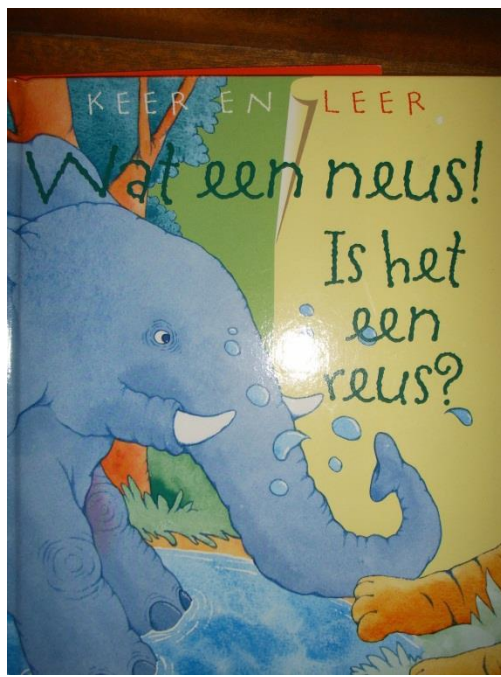
Hoe?

Luistertaken 1^e KK De Groene School Anderlecht

(Ook luisteropdrachten
zonder boeken)

Gewoon inspreken: luisterboek is luistertaak op zich

SUPERTIP: <https://www.leesplezier.be/inspiratie>

In een notendop: klankbewustzijn

1^e kleuterklas: **geluiden**

geconcentreerd luisteren, auditieve discriminatie (anal.) en aud. geheugen

2^e kleuterklas: **klanken; klanken in woorden** (fonemisch bwz)

auditieve discr. (modellen **synth.**) van klanken in woorden
s versus p / De sok is in de poep, euh, de soep gevallen!

3^e kleuterklas: klanken; **klanken in woorden** (fonemisch bwz)

aud. discr., synthese, analyse, manipulatie

De nee, euh, de fee zegt loei, euh, foei tegen de dief!

Wat is de eerste klank van fee? Welk woord zeg ik: 'die ...f?'

met
babystapjes
vooruit...

Odisee
DE CO-HOGESCHOOL

Onderwijscentrum
brussel

VUB VRIJE
UNIVERSITEIT
BRUSSEL

Résumé

VTL in de kleuterklas.

Horen trainen → technisch luisteren

Luisteren trainen → begrijpend luisteren

VTL in de KK

1e: geluiden

2e: klanken, klanken in woorden

3e: klanken, klanken in woorden (vervolg)

Zijn er vragen?

In een notendopje

1e kleuterklas: geluiden

geconcentreerd luisteren, auditieve discriminatie en aud. geheugen – geluiden

2^e kleuterklas: klanken; klanken in woorden (fonemisch bwz)

auditieve **discr.** (modelen synth.) van klanken in woorden
s versus p / De sok is in de poep, euh, de soep gevallen!

3^e kleuterklas: klanken; klanken in woorden (fonemisch bwz)

aud. **discr., synthese, analyse, manipulatie**

De nee, euh, fee zegt loei, euh, foei tegen de dief!

Wat is de eerste klank van fee? Welk woord zeg ik: die ...f?

Tijd voor spelletjes: de dieren van boer Jef

Volwaardige VTL-activiteit eerste kleuterklas: spelletjes van categorie 3.

Welk dier hoor je?

Je hoort twee dieren: kan je ze na elkaar opnoemen?

Je hoort twee dieren: welk dier hoor je niet? (drie prenten)

Is het een wild dier? Een boerderijdier?

Telkens als je de wolf hoort: rechtstaan

Auditieve discriminatie

Auditief geheugen

auditief geheugen

auditieve discr. + associëren

auditieve discr. / analyse

In detail: bij jonge kleuters (peuters, eerste kleuterklas) werken met gehoorspelletjes voor VTL

4 soorten spelletjes die belangrijk zijn

SPELCATEGORIE 1

We maken het stil en luisteren goed. Wat hoor je allemaal?

SPELCATEGORIE 1 = STILTESPELLETJES

Odisee
DE CO-HOGESCHOOL

Onderwijscentrum
brussel

VUB
VRIJE
UNIVERSITEIT
BRUSSEL

WAT WORDT GEOEFEND?

GECONCENTREERD LUISTEREN / AUDITIEF GEHEUGEN

AUDITIEVE DISCRIMINATIE / AUDITIEVE ANALYSE / AUDITIEVE SYNTHESE

In detail: bij jonge kleuters (peuters, eerste kleuterklas) werken met gehoorspelletjes voor VTL

4 soorten spelletjes die belangrijk zijn

SPELCATEGORIE 1

We maken het stil en luisteren goed. Wat hoor je allemaal?

MAG ZEKER OOK BIJ
OUDERE KLEUTERS!
(muzische)

SPELCATEGORIE 1 = **STILTESPELLETJES**

WAT WORDT GEOEFEND?

GECONCENTREERD LUISTEREN / AUDITIEF GEHEUGEN

AUDITIEVE DISCRIMINATIE / AUDITIEVE ANALYSE / AUDITIEVE SYNTHESE

Odisee
DE CO-HOGESCHOOL

Onderwijscentrum
brussel

VUB
VRIJE
UNIVERSITEIT
BRUSSEL

SPELCATEGORIE 2

Als ik hoog spreek (jabbertalk), roffelen jullie zachtjes op de tafel. Als ik laag spreek (jabbertalk), dan klap je met beide handen op je hoofd.

We horen kinderen een liedje zingen en dansen vrolijk rond; horen we een grote mens zingen, dan zitten we op onze poep.

Mannenstem, vrouwenstem / boos – blij / ...

Kiekeboe! Waar zit ik verstopt?

We lopen rond, we zijn dieren. We horen dierengeluiden.

Als we de boer horen, staan we stokstijfstil.

Odisee
DE CO-HOGESCHOOL

Onderwijscentrum
brussel

VUB
VRIJE
UNIVERSITEIT
BRUSSEL

SPELCATEGORIE 2 = STEMGELUIDSPELLETJES

WAT WORDT GEOEFEND?

GECONCENTREERD LUISTEREN / AUDITIEF GEHEUGEN

AUDITIEVE DISCRIMINATIE / AUDITIEVE ANALYSE / AUDITIEVE SYNTHESE

SPELCATEGORIE 2

Als ik hoog spreek (jabbertalk), roffelen jullie zachtjes op de tafel. Als ik laag spreek (jabbertalk), dan klap je met beide handen op je hoofd.

We horen kinderen een liedje zingen en dansen vrolijk rond; horen we een grote mens zingen, dan zitten we op onze poep.

Mannenstem, vrouwenstem / boos – blij / ...

Kiekeboe? Waar zit ik verstopt?

We lopen rond, we zijn dieren. We horen dierengeluiden.

Als we de boer horen, staan we stokstijfstil.

MAG ZEKER OOK BIJ
OUDERE KLEUTERS!
(muzische)

Odisee
DE CO-HOGESCHOOL

Onderwijscentrum
brussel

VUB VRIJE
UNIVERSITEIT
BRUSSEL

SPELCATEGORIE 2 = **STEMGELUIDSPELLETJES**

WAT WORDT GEOEFEND?

GECONCENTREERD LUISTEREN / AUDITIEF GEHEUGEN

AUDITIEVE DISCRIMINATIE / AUDITIEVE ANALYSE / AUDITIEVE SYNTHESE

SPELCATEGORIE 3

Ik laat drie voorwerpen zien die geluid maken. Achter een scherm doe ik het nogmaals: welk voorwerp was het? (TIP: 2 sets – of kaartjes voor minder taalv.)

Ik laat twee geluiden na elkaar horen: welke waren dat en in welke volgorde?

Welk geluid laat ik niet horen (moeilijk)!

Ik laat de drie geluiden horen, door elkaar. Telkens als ze geluid x horen (afspreken op voorhand), rechtstaan.

Ik laat de drie geluiden horen, door elkaar. Soms laat ik een vierde geluid van een vreemd voorwerp horen. Hands in de lucht als je dat hoort!

Tik tik tik, waar zit ik verstopt?

SPELCATEGORIE 3 = **GELUIDSPELLETJES**

Odisee
DE CO-HOGESCHOOL

Onderwijscentrum
brussel

VUB
VRIJE
UNIVERSITEIT
BRUSSEL

WAT WORDT GEOEFEND?

GECONCENTREERD LUISTEREN / AUDITIEF GEHEUGEN

AUDITIEVE DISCRIMINATIE / AUDITIEVE ANALYSE / AUDITIEVE SYNTHESE

SPELCATEGORIE 3

Ik laat drie voorwerpen zien die geluid maken. Achter een scherm doe ik het nogmaals: welk voorwerp was het? (TIP: 2 sets – of kaartjes voor minder taalv.)

Ik laat twee geluiden na elkaar horen: welke waren dat en in welke volgorde?

Welk geluid laat ik niet horen (moeilijk)!

Ik laat de drie geluiden horen, door elkaar. Telkens als ze geluid x horen (afspreken op voorhand), rechtstaan.

Ik laat de drie geluiden horen, door elkaar. Soms laat ik een vierde geluid van een vreemd voorwerp horen. Handen in de lucht als je dat hoort!

Tik tik tik, waar zit ik verstopt?

Odisee
DE CO-HOGESCHOOL

Onderwijscentrum
brussel

VUB VRIJE
UNIVERSITEIT
BRUSSEL

SPELCATEGORIE 3 = **STEMGELUIDSPELLETJES**

WAT WORDT GEOEFEND?

GECONCENTREERD LUISTEREN / AUDITIEF GEHEUGEN

AUDITIEVE DISCRIMINATIE / AUDITIEVE ANALYSE / AUDITIEVE SYNTHESE

MAG ZEKER OOK BIJ
OUDERE KLEUTERS!
(muzische)

SPELCATEGORIE 4

Ik laat drie instrumenten zien die geluid maken. Achter een scherm doe ik het nogmaals: welk instrument was het? (TIP: 2 sets – of kaartjes voor minder taalv.)

Ik laat twee instrumenten na elkaar horen: welke waren dat en in welke volgorde?

Welk instrument laat ik niet horen (moeilijk)!

Ik laat de drie instrumenten horen, door elkaar. Telkens als ze instrument x horen (afspreken op voorhand), rechtstaan.

Ik laat de drie instrumenten horen, door elkaar. Soms laat ik een vierde instrument horen. Handen in de lucht als je dat hoort!

Bom bom bom, waar zit ik verstoep?

SPELCATEGORIE 4 = INSTRUMENTSPELLETJES

Odisee
DE CO-HOGESCHOOL

Onderwijscentrum
brussel

VUB
VRIJE
UNIVERSITEIT
BRUSSEL

WAT WORDT GEOEFEND?

GECONCENTREERD LUISTEREN / AUDITIEF GEHEUGEN

AUDITIEVE DISCRIMINATIE / AUDITIEVE ANALYSE / AUDITIEVE SYNTHESE

SPELCATEGORIE 4

Ik laat drie instrumenten zien die geluid maken. Achter een scherm doe ik het nogmaals: welk instrument was het? (TIP: 2 sets – of kaartjes voor minder taalv.)

Ik laat twee instrumenten na elkaar horen: welke waren dat en in welke volgorde?

Welk instrument laat ik niet horen (moeilijk)!

Ik laat de drie instrumenten horen, door elkaar. Telkens als ze instrument x horen (afspreken op voorhand), rechtstaan.

Ik laat de drie instrumenten horen, door elkaar. Soms laat ik een vierde instrument horen. Handen in de lucht als je dat hoort!

Bom bom bom, waar zit ik verstopt?

Odisee
DE CO-HOGESCHOOL

Onderwijscentrum
brussel

VUB
VRIJE
UNIVERSITEIT
BRUSSEL

SPELCATEGORIE 4 = INSTRUMENTSPELLETJES

WAT WORDT GEOEFEND?

GECONCENTREERD LUISTEREN / AUDITIEF GEHEUGEN

AUDITIEVE DISCRIMINATIE / AUDITIEVE ANALYSE / AUDITIEVE SYNTHESE

Samenvattend jonge kleuters

Gehoorspelletjes om horen of technisch luisteren te trainen

1. Stiltespelletjes
2. Stengeluidspelletjes
3. Geluidspelletjes
4. instrumentspelletjes

Indeling muzische: bron geluiden

1. Geconcentreerd luisteren
2. Auditief geheugen
3. Auditieve discriminatie (analyse)

Indeling VTL: auditief waarnemingsvermogen

KOPPELEN AAN STEMPELLETJES (articulatie-organen, klanken)

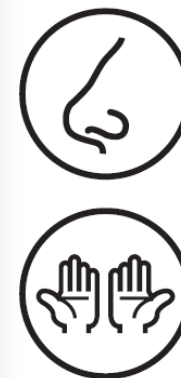
Executieve functies

Geconcentreerd (begrijpend) luisteren door vertellen, voorlezen, ingesproken luistertaken en luisterboeken, luisteropdrachtjes

Visueel waarnemingsvermogen: geheugen, visuele discriminatie & analyse & synthese (tiktakachtige zaken: prent steeds meer laten zien; prent met stuk tekort, puzzels, twee dingen tonen en vragen wat ze eerst zagen ...)

TIP 1 voor alle kleuterklassen bij spelen met geluiden en klanken

Leer de kleuters irrelevante externe of interne prikkels te onderdrukken (gebruik **zintuigkaartjes**).

TIP 2 voor alle kleuterklassen bij spelen met geluiden en klanken

Breng de **'stop-en-luister-strategie'** aan om impulsieve reacties en gedragingen af te remmen.

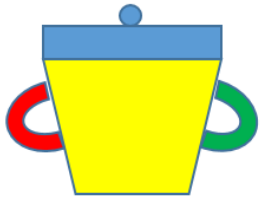

TIP 1 voor alle kleuterklassen bij spelen met geluiden en klanken

Bied **structuur**

- Maak de intro en afsluiter van luister-activiteiten expliciet (→ ritueel zeer zinvol)
- Maak telkens duidelijk dat het om een KK-spelletje gaat, bv. met picto in de daglijn

Résumé

in eerste kleuterklas

1. Stiltespelletjes
2. Stengeluidspelletjes
3. Geluidspelletjes
4. instrumentspelletjes

1. Geconcentreerd luisteren
2. Auditief geheugen
3. Auditieve discriminatie (analyse)

BELANG VAN EF

Zijn er vragen?

In een notendopje

1e kleuterklas: geluiden

geconcentreerd luisteren, auditieve discriminatie en aud. geheugen – geluiden

2^e kleuterklas: klanken; klanken in woorden (fonemisch bwz)

auditieve **discr.** (modelen synth.) van klanken in woorden
s versus p / De sok is in de poep, euh, de soep gevallen!

3^e kleuterklas: klanken; klanken in woorden (fonemisch bwz)

aud. **discr., synthese, analyse**, manipulatie

De nee, euh, fee zegt loei, euh, foei tegen de dief!

Wat is de eerste klank van fee? Welk woord zeg ik: die ...f?

Stelling: Als je het klankbewustzijn van kleuters wilt oefenen, start je met grotere eenheden zoals woorden en klankgrepen, vooraleer je naar kleinere eenheden, de klanken, gaat.

Voorbeeld:

2KK: klap het woord 'kabouter' in stukjes: ka-bou-ter

3KK: Klap het woord 'mes' in klanken: m – e – s

FOUT:

klankniveau

→ positief effect op fonemisch bewustzijn & lezen

klankgreepniveau

→ geen effect op fonemisch bewustzijn & lezen

→ verwarrend

- <https://kleutergewijs.wordpress.com/2015/11/22/klap-pen-in-let-ter-gre-pen-overbodig-en-zelfs-hinderlijk-volgens-recent-onderzoek/>

Klankbewustzijn of het fonemisch bewustzijn is één van de belangrijkste leesvoorwaarden.

BELANGRIJKE OPMERKING

We nemen er onmiddellijk de letter bij (zie letterpot)!

Odisee
DE CO-HOGESCHOOL

Onderwijscentrum
brussel

VUB
VRIJE
UNIVERSITEIT
BRUSSEL

Klankbewustzijnstaken: 4-jarigen:

Auditieve discriminatie (anal.)

Klankherkenning

- Hoor je een /s/ of een /p/?
- Hoor je de klank /s/ in Sint?

Auditieve discriminatie (anal.)

Klankcategorisatie

- Zoek de woorden (voorwerpen/namen) met de klank /s/.

Auditieve synthese

- /s/ /o/ /k/, welk woord is dit? (Modelen)

Klankbewustzijnstaken: diepe foneemniveau

Geen consensus over startleeftijd

Auditieve synthese

So.... K is? S...ok is ?

S...o...k... is?

Auditieve analyse

- Hoeveel klankjes hoor je in /sok/?
- Is het woord /sok/ korter of langer dan /stok/?

Auditieve deletie

- Als je /s/ weglaat uit Sanne, krijg je Anne.

Auditieve manipulatie

- Als je /s/ weglaat uit sok, krijg je ok. Nu plak ik er een /r/ aan en ik krijg rok.

Stelling: Het klankbewustzijn rijpt bij de meeste kinderen niet vanzelf. Je moet dit expliciet en doelgericht inoefenen.

Odisee
DE CO-HOGESCHOOL

Onderwijscentrum brussel

VUB VRIJE
UNIVERSITEIT
BRUSSEL

Stelling: Het klankbewustzijn rijpt bij de meeste kinderen niet vanzelf. Je moet dit expliciet en doelgericht inoefenen.

Juist: ‘Children acquire spoken language easily, but the same is not true of phonemic awareness. Most children require explicit instruction.’

‘Vooral voor kinderen met lage SES zijn expliciete, directe instructie en doelgerichtheid noodzakelijk’ *(prof. W. Van den Broeck, 2017)*

Klankbewustzijn of het fonemisch bewustzijn is één van de belangrijkste leesvoorwaarden.

Welke stelling is juist?

- A. De klank /p/ herkennen in soep is gemakkelijker dan in poes.
- B. De klank /s/ herkennen in soep is moeilijker dan in poes.
- C. De klank /o/ herkennen in sok is moeilijker dan in op.

Welke stelling is juist?

- A. De klank /p/ herkennen in soep is gemakkelijker dan in poes. **JUIST**
- B. De klank /s/ herkennen in soep is moeilijker dan in poes. **FOUT, even gemakkelijk**
- C. De klank /o/ herkennen in sok is moeilijker dan in op. **JUIST**

Wist-je-dat...

- ... klankherkenning moeilijker is bij bepaalde klanken in bepaalde woordposities

Bv. /t/, /k/, /p/ zijn gemakkelijker te herkennen op wordeinde
(/p/ herkennen in soep is gemakkelijker dan in poes)

Bv. /s/, /z/, /f/, /v/, /g/, /r/, /m/, /n/ zijn zowel in woordbegin als op wordeinde te herkennen (sok, kaas, rok, haar, maan, kam)

Bv. Klanken in woordmidden zijn het moeilijkst te herkennen (bv sok)

MIJN KLEUTERS KUNNEN
DIT NOG NIET!!

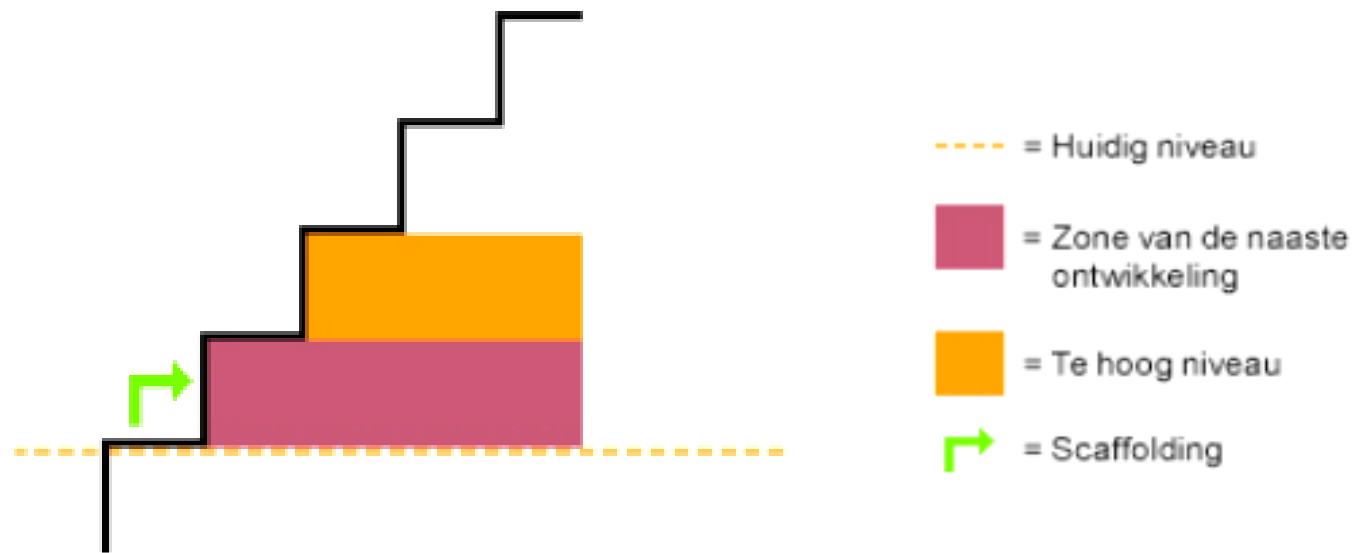
Toch wel!

Odisee
DE CO-HOGESCHOOL

Onderwijscentrum brussel

VUB VRIJE
UNIVERSITEIT
BRUSSEL

7. Scaffolding

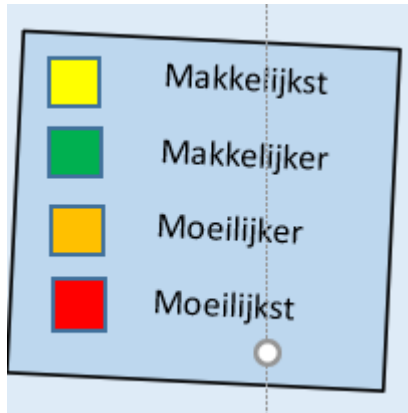
Scaffolding

1. Hiërarchie

Keuze van klanken keuze van positie klanken in woorden

De /p/ is op het wordeinde (soep) makkelijker te horen dan in het woordbegin (poes).

- De /p/ komt in veel alledaagse tweelingwoorden voor (pil – bil; pan – kan; mop – kop; ...).
- Het verschil horen tussen de klank /p/ en andere klanken is niet altijd even gemakkelijk voor de kleuters:
 - het verschil horen tussen /p/ en klinkers is het gemakkelijkst; **a, e, i, o, u, ...**
 - het verschil horen tussen /p/ en de groen aangeduide medeklinkers is iets moeilijker; **g, h, j, l, n, r, z, zj, ng**
 - het verschil horen tussen /p/ en de oranje medeklinkers is nog complexer; **d, m, s, v, w, sj, ch**
 - het verschil horen tussen /p/ en de rode medeklinkers is het moeilijkst; **f, k, p, t**

- De klank /p/ is een korte 'plofklank' die met beide lippen gevormd wordt.
- De /p/ is klankzuiver: je spreekt /p/ altijd op dezelfde manier uit.
- De letter b wordt soms als de klank /p/ uitgesproken; bv web, heb

133

- De leesletter p is dezelfde als de drukletter P.
- De letter b wordt soms als een p uitgesproken; bv web, heb
- Het is moeilijk om het verschil te zien tussen de leesletters p, q, b, d.

Scaffolding:

Keuze van woorden

woordbegin	
pet	net
pijn	lijn
pak	kak
poot	boot

	woordeinde	
	zeep	zee
	step	ster
	aap	aai
	kop	kom

P op einde woord is gemakkelijker te herkennen: we beginnen met rechterkolommen. (positie)

Eerste woordjes: zeep zee / aap aai / step ster (verschil tussen p en makkelijke klanken)

Dan kop kom (verschil tussen p en m al moeilijker)

Dan linkerkolommen: van groen naar oranje naar rood

Noteer 2 woorden binnen huidig klasthema

- 1 gemakkelijk woord
 - 1 moeilijk woord
-
- om een klank te herkennen in een woord.

Scaffolding:

door EF-ondersteuning

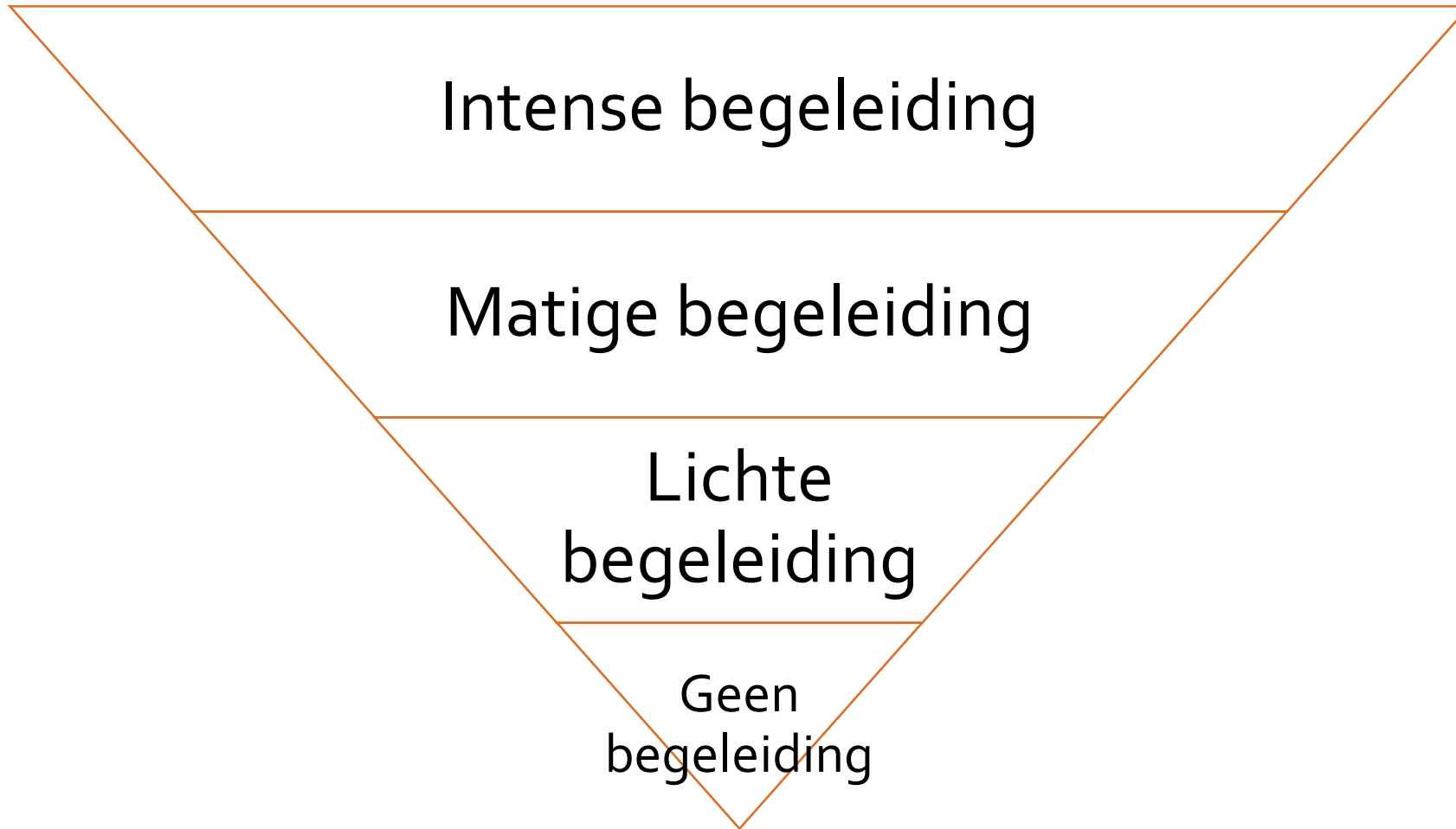

irrelevante externe of interne prikkels te onderdrukken

impulsieve reacties en gedragingen afremmen.

Scaffolding in interactie/begeleiding

Welke begeleidings-technieken ontdek je in het voorbeeld?

Odisee
DE CO-HOGESCHOOL

Onderwijscentrum
brussel

VUB VRIJE
UNIVERSITEIT
BRUSSEL

Scaffolding bij foneemh

1. Intense begeleiding

Welke begeleidings-
technieken ontdek je in
het voorbeeld?

FFFF. Hoor ik de klank /f/ in fee?

Kijk naar mijn mond: FFFF. Ffffee, ffffee.

Ik zeg de klank en het woord traag luidop, zeg maar mee: FFFF - ffffee.
Ffffee.

Hoor ik de klank /f/ in fee, ffffee?

Ja, ik hoor /f/ in ffffee. Iedereen: ffffee.

Ik trek op mijn lippen.

Ik schrijf het woord 'fee: ik trek een streepje onder de f.

Odisee

DE CO-HOGESCHOOL

Onderwijscentrum
brussel

VUB
VRIJE
UNIVERSITEIT
BRUSSEL

Intense begeleiding

Model de strategie en geef het antwoord onmiddellijk.

Zeg het woord heel langzaam.

Houd de klank lang aan en benadruk hem.

Herhaal het woord een paar maal.

Laat de kleuters expliciet naar je mondbeeld kijken / in spiegel – naar elkaar kijken.

Laat de kleuters nazeggen.

Ondersteun met het woordbeeld, tijdens of na de oefening (whiteboard).

Scaffolding bij foneemdetectie

4. Geen begeleiding

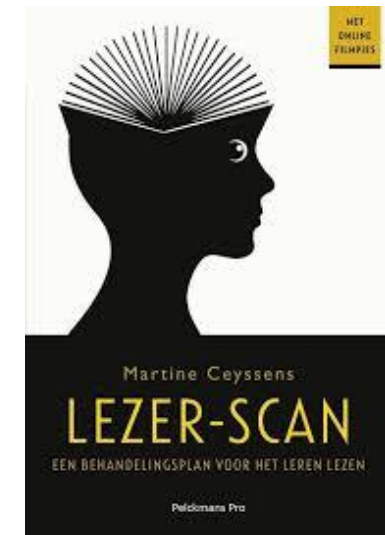
Hoor ik de klank /f/ in fee?

Kleuters tikken al dan niet op de lippen.

Ja, ik hoor /f/ in fee, dus ik tik op mijn lippen

Project

Resonantiegroep: Klank-klaar voor de leesstart!

Resonantiegroep: Kla

BOUW!

Vorbereidende lees- en spellingvaardigheden

Contact | Inloggen | arteveldehogeschool

Home | Achtergrond | Contact

Fonologisch bewustzijn

Fonologisch bewustzijn en foneembewustzijn verwijzen naar het inzicht in de klankstructuur van de woorden. Het gaat om het onderscheiden, herkennen en manipuleren van lettergrepen en klanken in gesproken woorden (de Jong, 2014; Goldstein e.a., 2017).

Vorbereidend lezen

In functionele situaties ervaren dat lezen een communicatieve betekenis heeft, leidt tot de visuele herkenning van eenvoudige woorden en letters (Ehri, 2012).

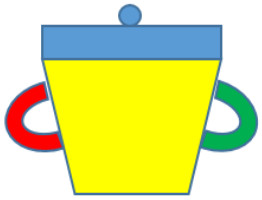
Vorbereidend communicatief schrijven

Opmerken en ervaren dat schrijven een communicatieve betekenis heeft, leidt tot spontane schrijfpogingen bij kleuters in spel en in functionele situaties (Sénechal, Ouelette, Pagan & Lever, 2012).

Résumé

in 2e en 3e kleuterklas

Auditieve discriminatie

- Herkenning klanken tussen andere klanken en in woorden
- klankcategorisatie: woorden met bepaalde klank 'categoriseren'

Auditieve synthese modellen

Idem 2e KK

Auditieve analyse

Auditieve deletie

Auditieve manipulatie

Gebruik best een methode (zelf woorden en klanken kiezen: moeilijk!)

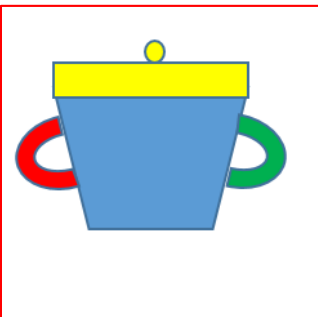
Zijn er vragen?

Odisee
DE CO-HOGESCHOOL

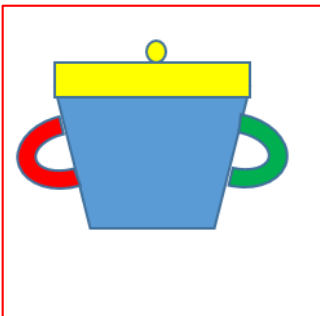

SPELEN MET LETTERS

Eerste kleuterklas	Tweede kleuterklas	Derde kleuterklas
SPELEN	SPELEN	SPELEN
	LEREN	LEREN

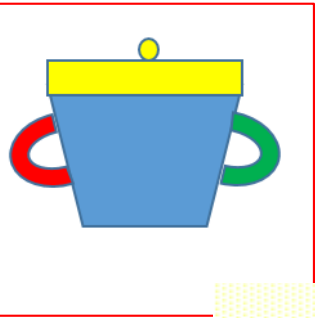
*Spelen met letters
is minstens
even belangrijk als
letters leren.*

SPELEN MET LETTERS: in alle kleuterklassen

Per kleuterklas:

1. WELKE spelletjes?
2. BEGELEIDING
3. LETTERS in de OMGEVING

Letterkast

3D

Groot-mot.

Kant&klaar

2D

Klein-mot.

Ongevormd

Super-k-m.

SPELEN met letters

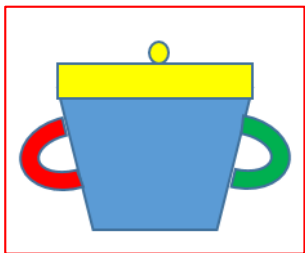
Klank klaar voor de leesstart: Kaatje Klank

1 KK

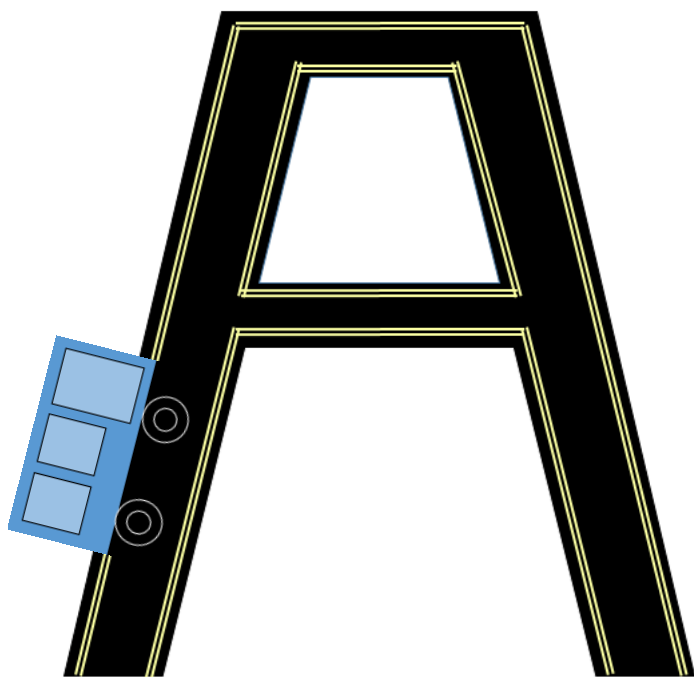
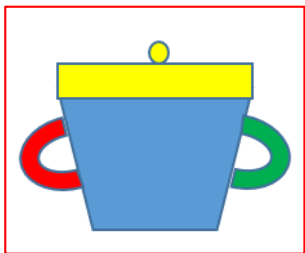

Klank klaar voor de leesstart: Kaatje Klank

1^e kleuterklas

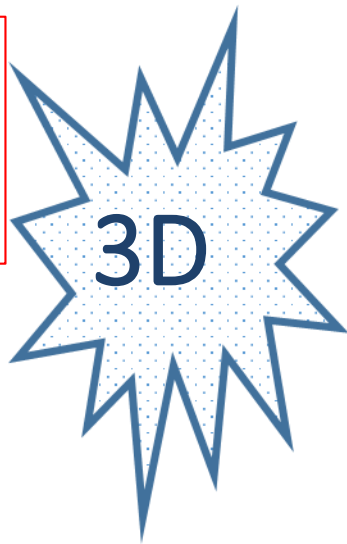
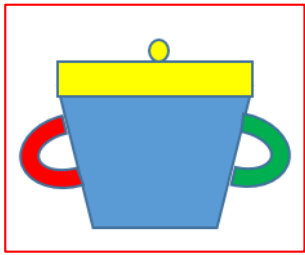

1^e kleuterklas

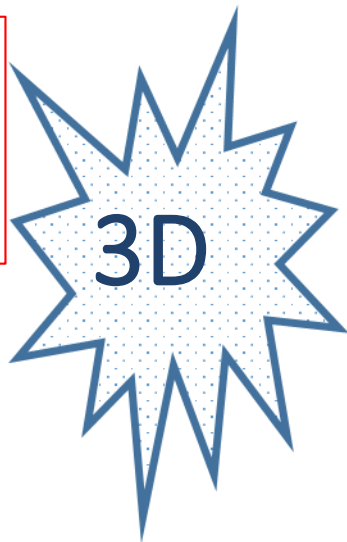
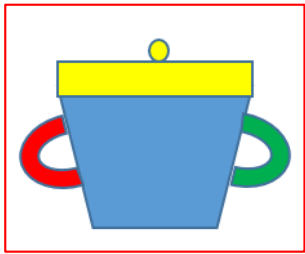
3D	Groot-mot.	Kant&klaar
2D	Klein-mot.	Ongevormd
	Super-k-m.	

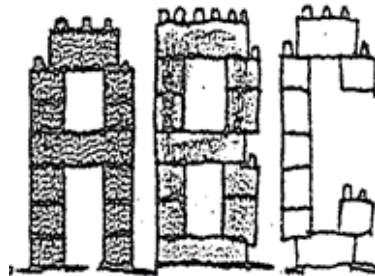
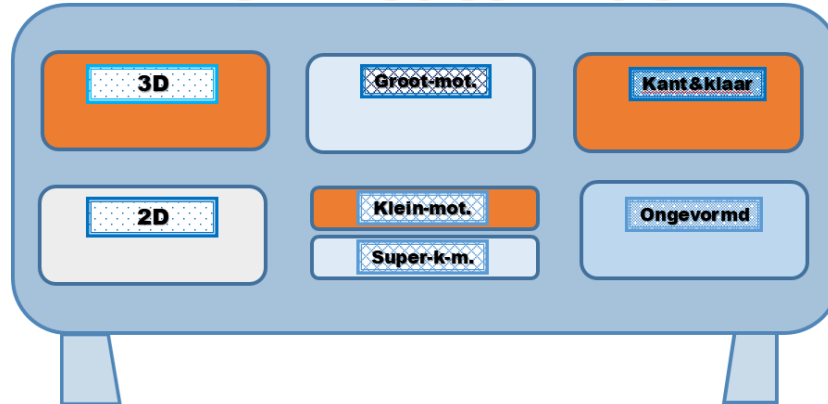

2^e-3^e kleuterklas

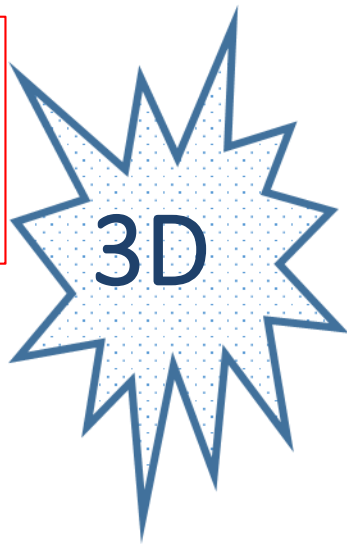
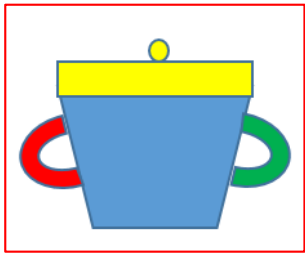

2^e-3^e kleuterklas

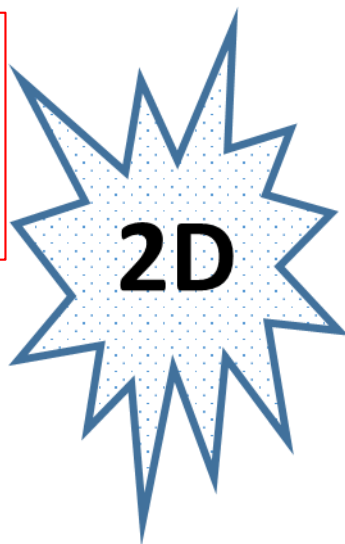
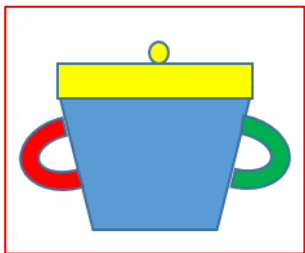

Klank klaar voor de leesstart: Kaatje Klank

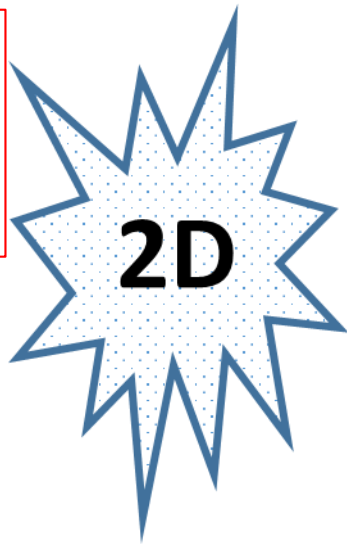
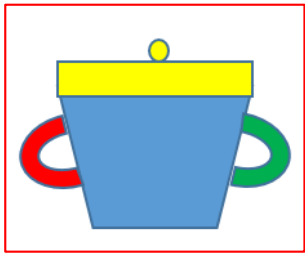
2^e-3^e kleuterklas

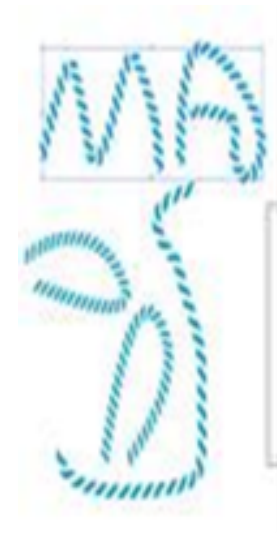

2^e-3^e kleuterklas

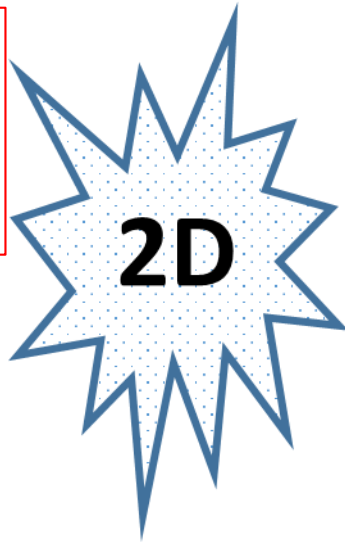
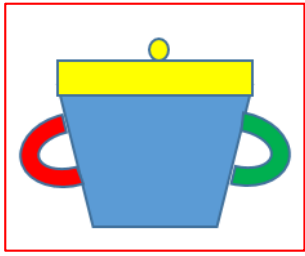

2^e-3^e kleuterklas

Klank klaar voor de leesstart: Kaatje Klank

2^e-3^e kleuterklas

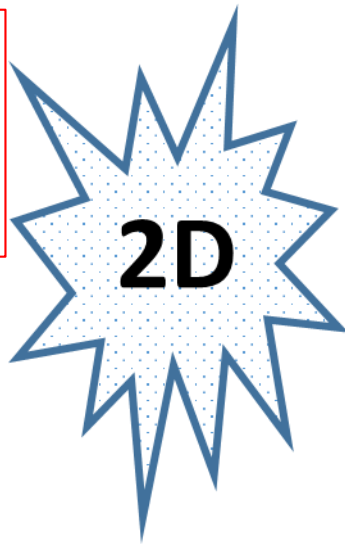
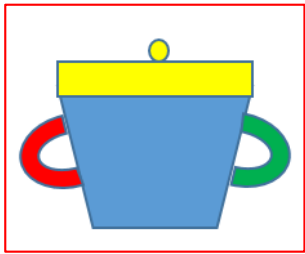

Home > Voorbereidend lezen > Letterkennis > Letterkennis

Letterkennis

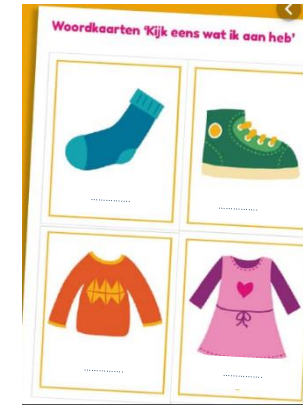
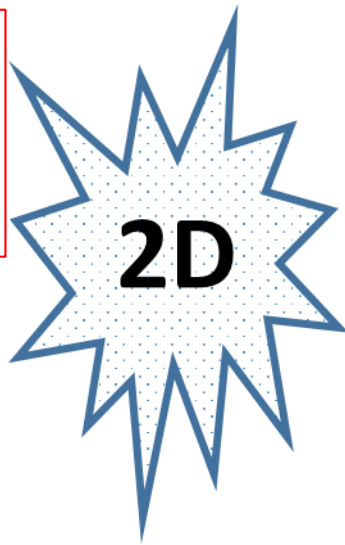
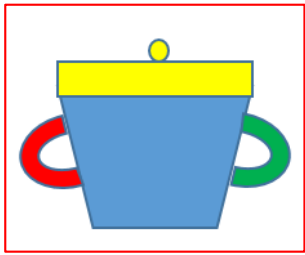
Klank klaar voor de leesstart: Kaatje Klank

2^e-3^e kleuterklas

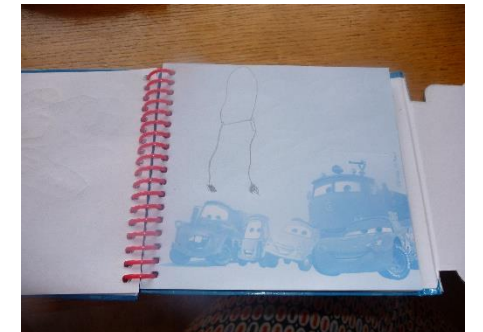

Stempelen	
paard	
kip	
koe	
schaap	
varken	

Maak een memory

2^e-3^e kleuterklas

Klank klaar voor de leesstart: Kaatje Klank

Eerste kleuterklas	Tweede kleuterklas	Derde kleuterklas
SPELEN	SPELEN	SPELEN
1. WELKE SPELLETJES Groot-motorisch /3D /kant-en-klaar (blokken, treinsporen)	1. WELKE SPELLETJES Groot-motorisch / 3D / kant-en klaar en ongevormd materiaalKlein-motorisch / 3D / (kant-en-klaar) en ongevormd materiaalGroot-motorisch / 2D / (kant-en-klaar en) ongevormd materiaalKlein-motorisch / 2D / kant-en-klaar en ongevormd materiaal	1. WELKE SPELLETJES Idem 2 ^e KK
2. BEGELEIDING Letters zijn speelgoed Je mag ze benoemen als letters, maar de jonge kleuter is nog niet toe aan meer.	2. BEGELEIDING Alle zintuigen inzetten: voelen, proeven, zien, horen, ruiken + Bewegen Benoem de letters (pas op: niet 'bee', maar 'b'; niet 'zit' maar 'z')	2. BEGELEIDING Idem 2 ^e KK
3. LETTERS in de OMGEVING Letters in de klas, schrijven, lezen, lees- en schrijfmaterialen: volop aanwezig Letters in de omgeving benoemen, modelen.	3. LETTERS in de OMGEVING IDEM 1 ^e kk + waarderen wanneer kls spontaan lees- en schrijfgedrag vertonen / in de omgeving spontaan letters <u>herkennen</u>	3. LETTERS in de OMGEVING IDEM 2 ^e KK + waarderen wanneer kls spontaan lees- en schrijfgedrag vertonen / kls letters in de omgeving actief <u>benoemen</u>

Résumé

Van peuterklas tot in het eerste leerjaar: laat de kleuters met al hun zintuigen spelen met letters.

Zijn er vragen?

Odisee
DE CO-HOGESCHOOL

Onderwijscentrum
brussel

VUB
VRIJE
UNIVERSITEIT
BRUSSEL

Wat is klank-letterkoppeling?

“Ik hoor een p-klank en dat is een stokje met een bolletje vanboven.”

**Het besef dat een klank
overeenkomt
met (een) letter(s)
en omgekeerd.**

“Die omgekeerde wandelstok, dat is de ‘jjj’ van mijn naam.

Odisee
DE CO-HOGESCHOOL

Onderwijscentrum
brussel

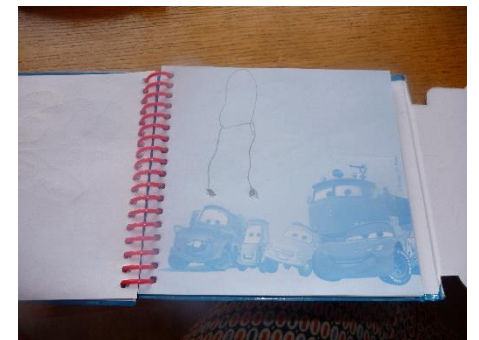
VUB
VRIJE
UNIVERSITEIT
BRUSSEL

Daarvoor nodig: LETTERS LEREN

Eerste kleuterklas	Tweede kleuterklas	Derde kleuterklas
SPELEN	SPELEN	SPELEN
	LEREN	LEREN

*Hoe meer letters een kleuter voor de
start van het eerste leerjaar kent,
hoe lichter de leesstart wordt.
Fit voor lezen*

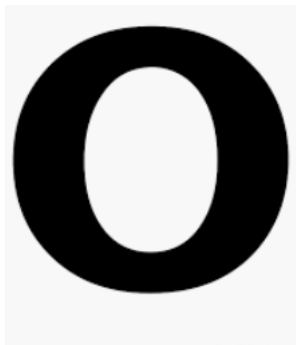
Klank klaar voor de leesstart: Kaatje Klank

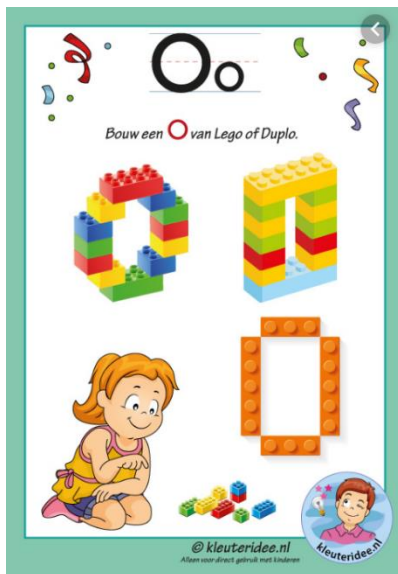
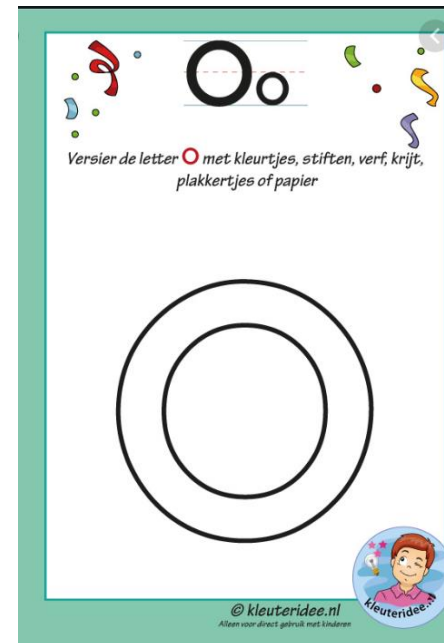
1

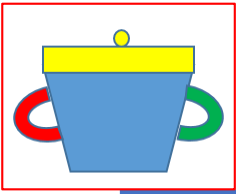
De 'O'

2

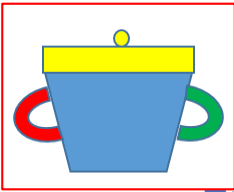

Klank klaar voor de leesstart: Kaatje Klank

Eerste kleuterklas	Tweede kleuterklas	Derde kleuterklas
	LEREN	LEREN
	1. WELKE LETTERS? Betekenisvolle letters; beginletter centraal woord uit het thema; eigen naam; ... Wij: letters van K. Klank Leesletter (zie FAQ) 2. DOEL Lkr benoemt letters Kleuters herkennen letters	1. WELKE LETTERS? Andere letters dan 2^e KK: ook tweeklanken! ! Eerste letters eerste leerjaar Letters 2^e KK herhalen 2. DOEL Kleuters benoemen letters actief Minimum 12, liefst 15 letters

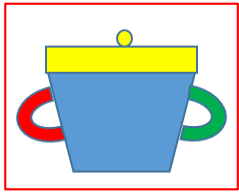
OVERAL LETTERS

Eerste kleuterklas	Tweede kleuterklas	Derde kleuterklas
	LEREN	LEREN
	3. HOE? Vanuit de klank ('functionele' letterkennis) Grote leesletter aanbrenge In Kaatje Klank aanbrenge – kort Daarna aparte act. Start groot-mot. Gebruik het spelen met letters Gebruik multisensoriële, zeker articulatie + Koppelen aan beweging Daarna: ook vaak in de marge van andere act., omgeving.	3. HOE? Idem 2^e KK + zeker overgaan naar klein-motorische + Invented spelling = spontaan schrijven stimuleren

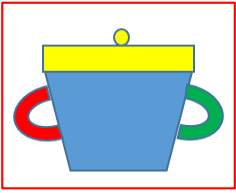
= klank-tekenkoppeling
(of alfabetisch principe)

OVERAL LETTERS

Eerste kleuterklas	Tweede kleuterklas	Derde kleuterklas
	LEREN	LEREN
	4. OMGEVING Veel lettermateriaal in de klas, veel lees- en schrijfmateriaal Vaak de letter die is geleerd in de omgeving en klas benoemen.	4. OMGEVING Idem Vaak de kleuters de letter die is geleerd in de klas, de omgeving laten benoemen

FAQ: Welke soort letters?

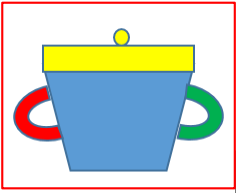
Leesletter = drukletter = **blokletter** / HOOFDLETTER / *verbonden schrift* / *KRULHOOFDLETTERS* (tweede leerjaar)

SPELEN

- Leesletters en hoofdletters (zoals in de omgeving, teksten, boeken)
- Voorgevormd 2D-materiaal: stempels, kaartjes die je zelf maakt: leesletter (lettertype eerste leerjaar) plus hoofdletters
- Eigen naam leren schrijven: meestal hoofdletters

LEREN

- actief benoemen: 1 soort: leesletter lettertype eerste leerjaar
(nadien: andere soorten)

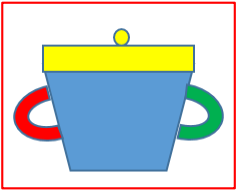
FAQ: moet je met een lettermuur werken?

2^e KK:

- een overzicht van de letters is aan te raden (bv. in schrijfhoek)
- een lettermuur kan (welke soort letters?)

3^e KK:

- een overzicht van de letters is een must
- een lettermuur is sterk aan te raden (welke soort letters?)
- **geef zoveel mogelijk de klinkers, tweeklanken, medeklinkers een ander kleur**

FAQ: beginnen met letters of klanken?

- Klanken zijn bekend: introduceer een letter altijd door eerst aandacht aan de klank te schenken (articulatie, de uitgesproken klank voelen, ...)
- Aan de andere kant: bij het werken rond klanken, is het functioneel om er snel de letter bij te nemen.
- Consequent verschil maken tussen klanken en letters; klankgroepen en lettergrepen

Naast leren van letters: ook spelletjes KL-koppeling, bv. letter-klanklotto

m			
v			
s			

HOE EN WANNEER HIERAAN WERKEN?

In de tweede kleuterklas:

- altijd letters aan klanken koppelen
- actieve letterkennis oefenen (letters leren)
- Modellen van KL-koppeling

In de derde kleuterklas:

- Idem tweede kleuterklas
- Plus actief spelletjes rond KL-koppeling spelen

WOORDKAARTJES

Tweede kleuterklas

Als je zelf
woordkaartjes maakt,
let dan hierop:

Derde kleuterklas

m o l

M O L

m o l

M O L

Klank klaar voor de leesstart: Kaatje Klank

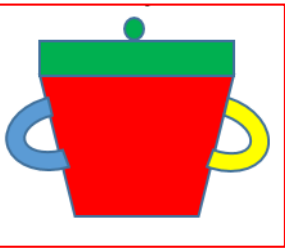
v i s

V I S

v i s

V I S

Duid (3^e KK) op je woordkaartjes de letters in een verschillend kleur aan: dit verscherpt het letter- en klankbesef en het feit dat woordjes een kop, buik en staart hebben:

k a t ; m o k ; b a l

Klankzuivere woorden

Vb. Kat, mok, tol versus circus, hond, wrijf

Vermijd woorden die eindigen op d, b, doffe e, c, q, x, y of woorden die met wr beginnen

Krab (je hoort 'p'); pad (je hoort 't'), me (je hoort 'mu'), wrat (je hoort 'vr'), ...

Résumé

Spelen met letters: alle kleuterklassen
< -- > leren van letters = actieve
letterkennis = klankletterkoppeling:
tweede en derde kleuterklas

Hoe meer letters de kleuters actief
kennen, hoe vlotter ze leren lezen in
het eerste leerjaar

+/- 15 letters wordt aangeraden (om
het even welke)

Leesletters **ACTIEF** leren / spelen met
alle letters

Zijn er vragen?

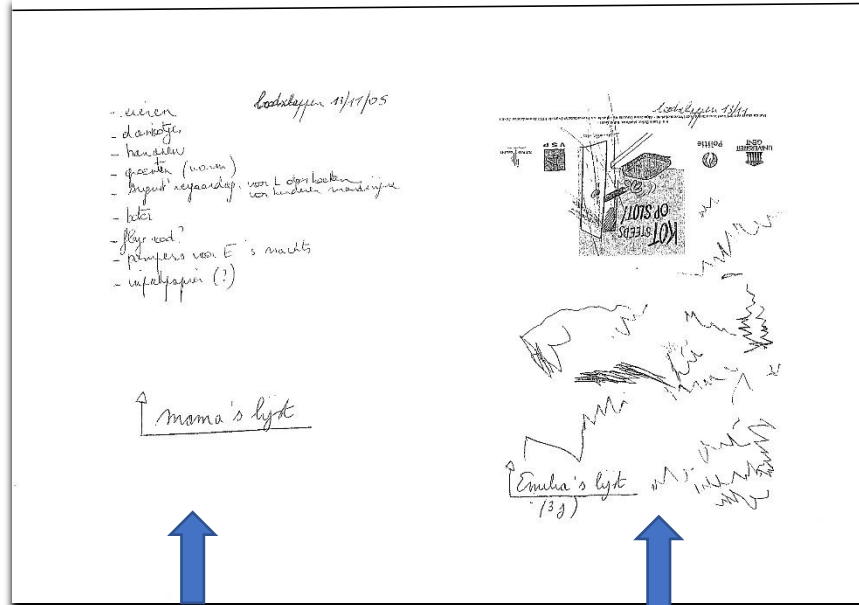

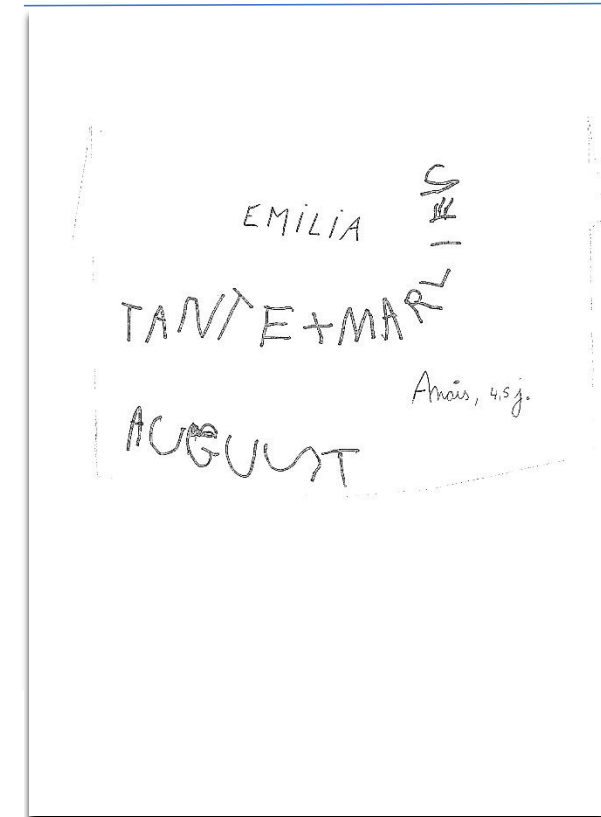
Wat is spontaan schrijven?

Het kind schrijft in zijn eigen spelling (of krabbels), 'zoals de grote mensen, zoals in het echt'.

- De aanwezigheden noteren zoals de juf
- Een boodschappenlijstje maken zoals mama
- Evengoed puur voor het plezier

Benjamin, 3,8 j.:
Schrijft voor het plezier

Anais, 4,6 j.: schrijft voor het plezier
(namen van haar neefje, nichtje, tante)

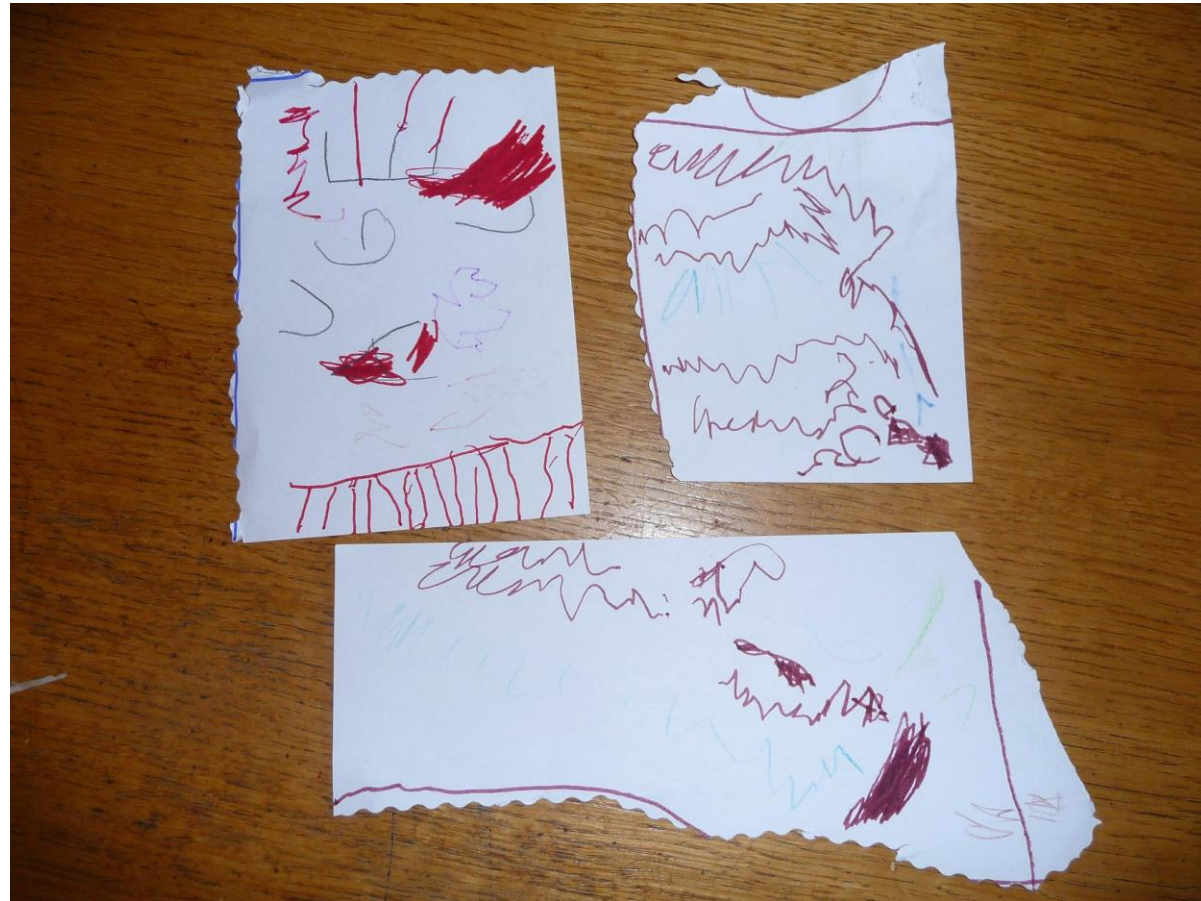
Spontaan schrijven: veel synoniemen

- = invented spelling (! Zelf uitgevonden spelling)
- = alsof schrijven
- = functioneel schrijven
- = voorbereidend communicatief schrijven

Een belangrijke voorspeller van goed technisch leren lezen!

Spontaan schrijven: hele evolutie

Verjaardagsuitnodigingen van een driejarige

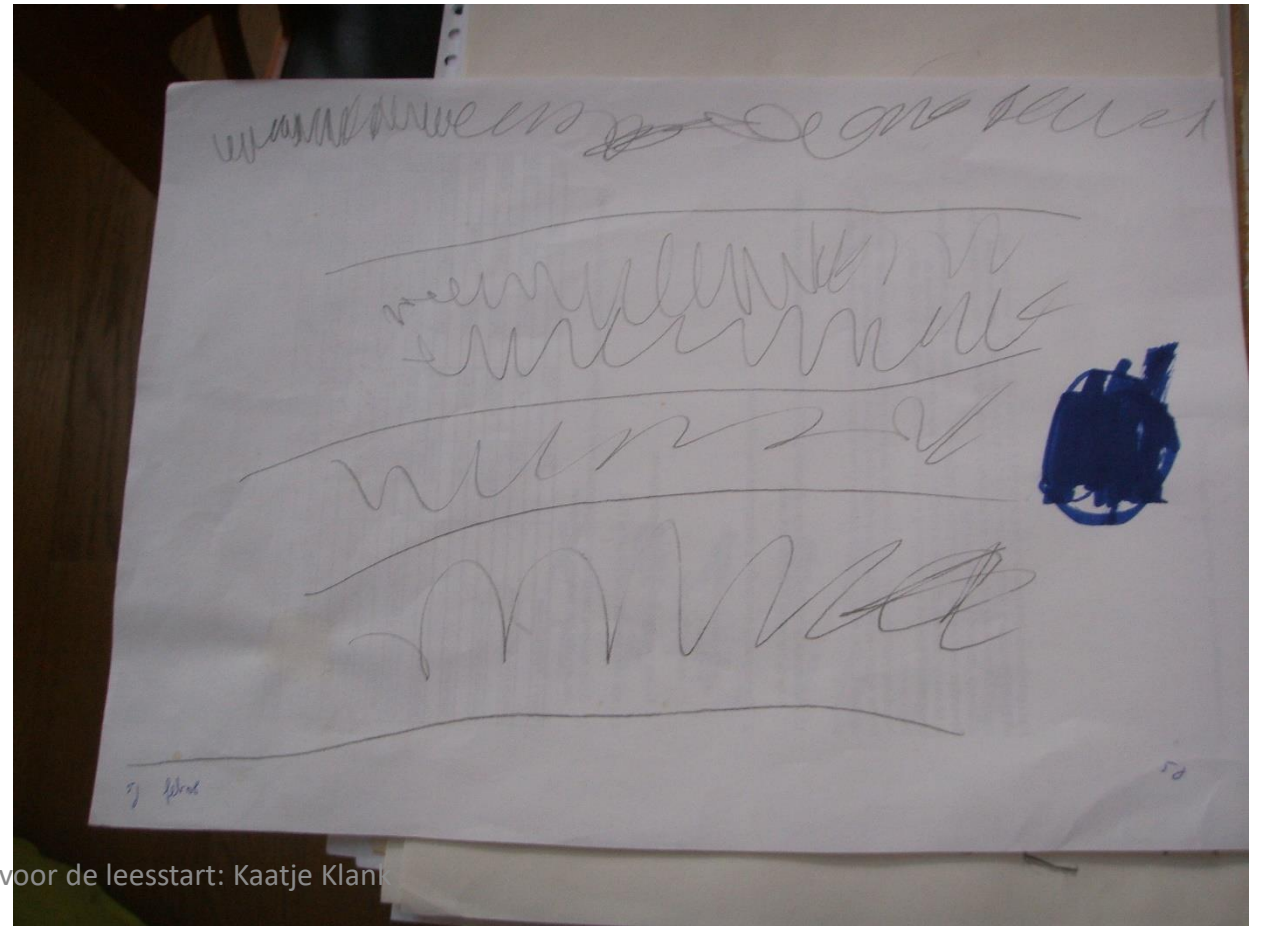
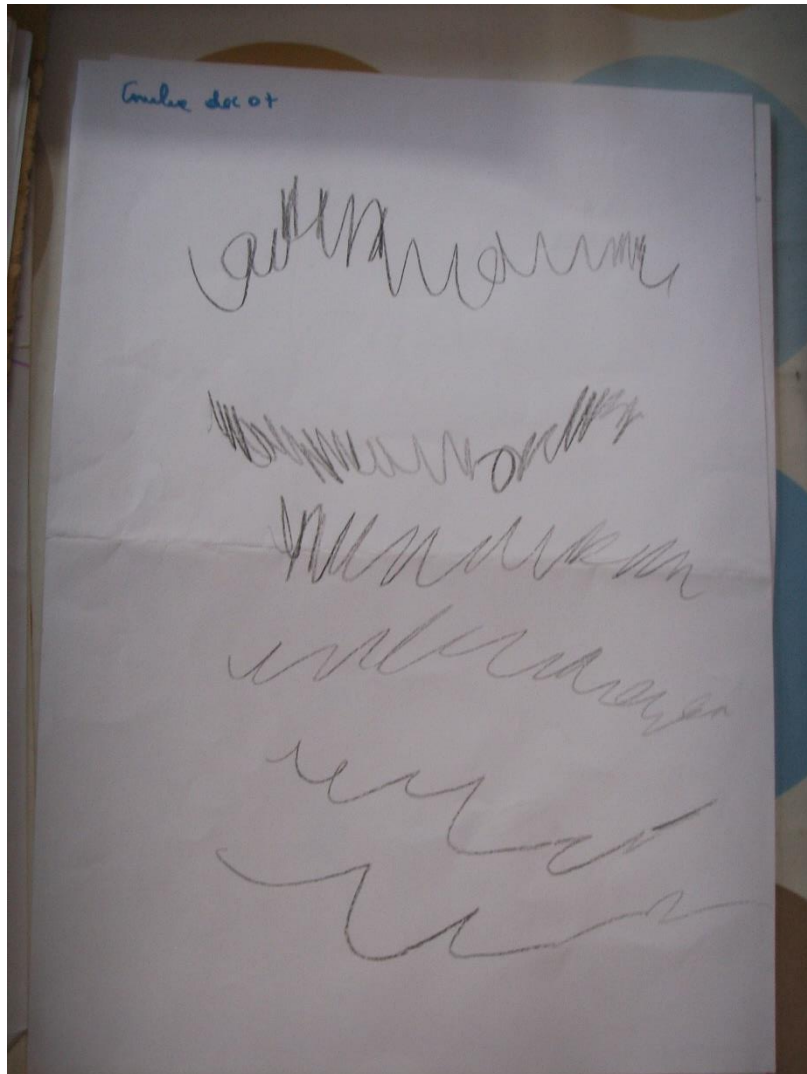

Verjaardagsuitnodigingen van een vijfjarige

Klank klaar voor de leesstart: Kaatje Klank

Van krabbels ...

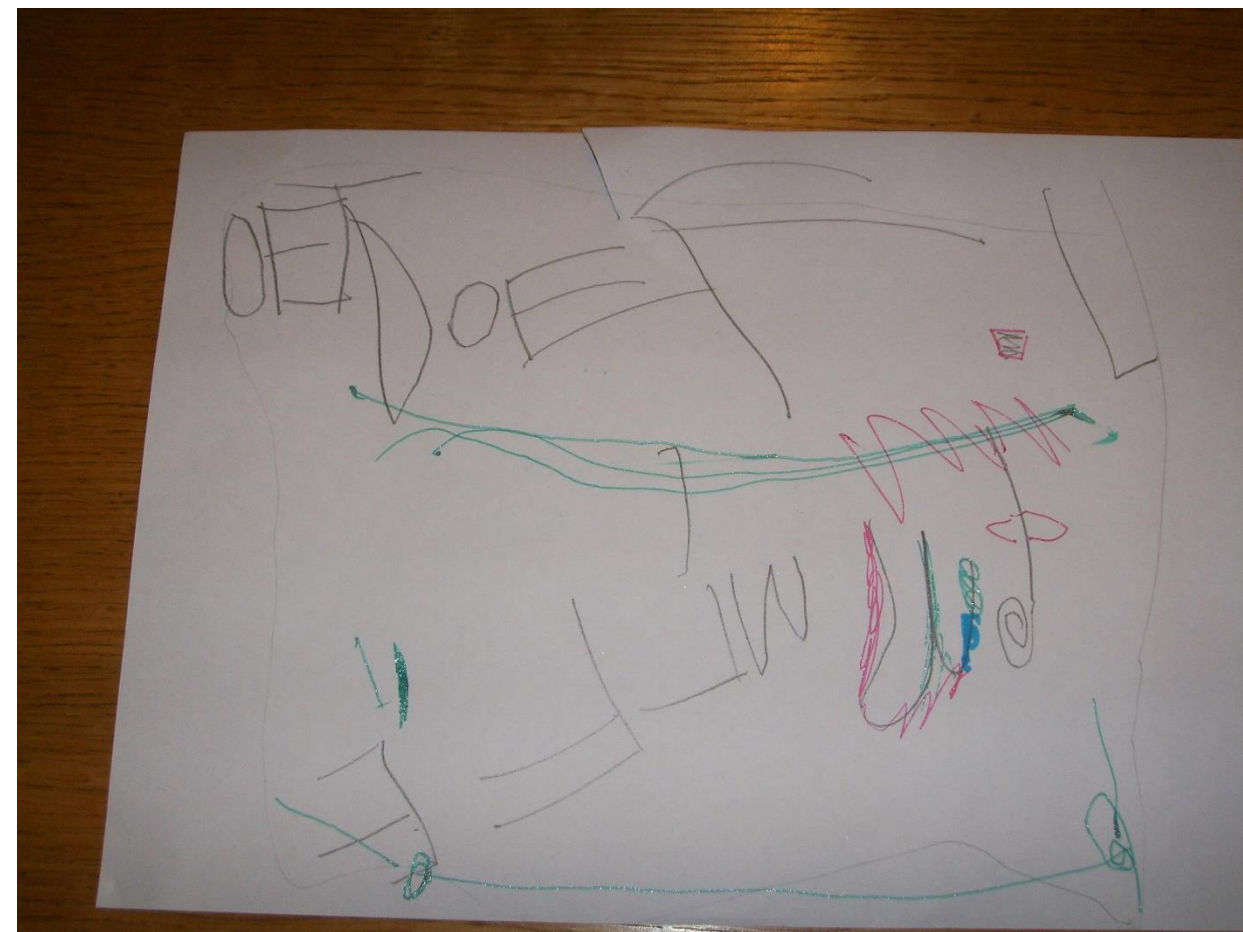
Klank klaar voor de leesstart: Kaatje Klank

... over ketens van letters en letterachtigen ...

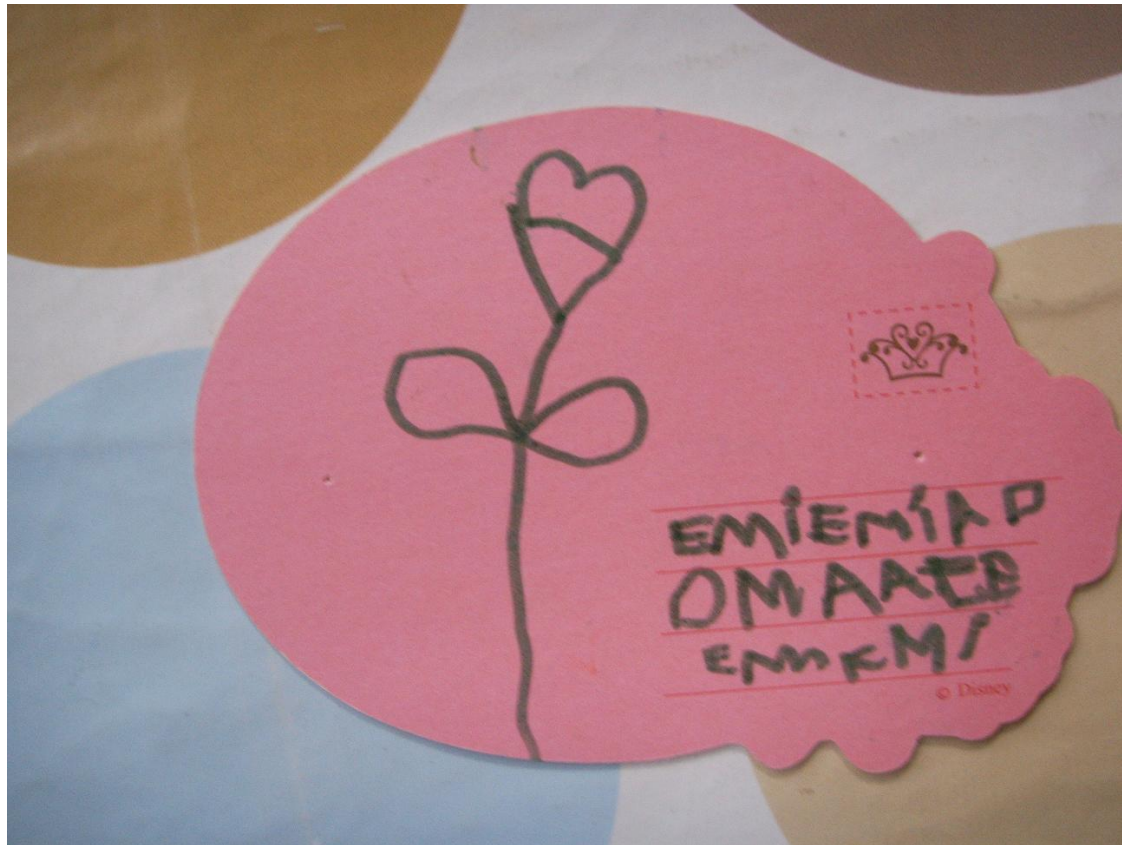
4,6 jaar

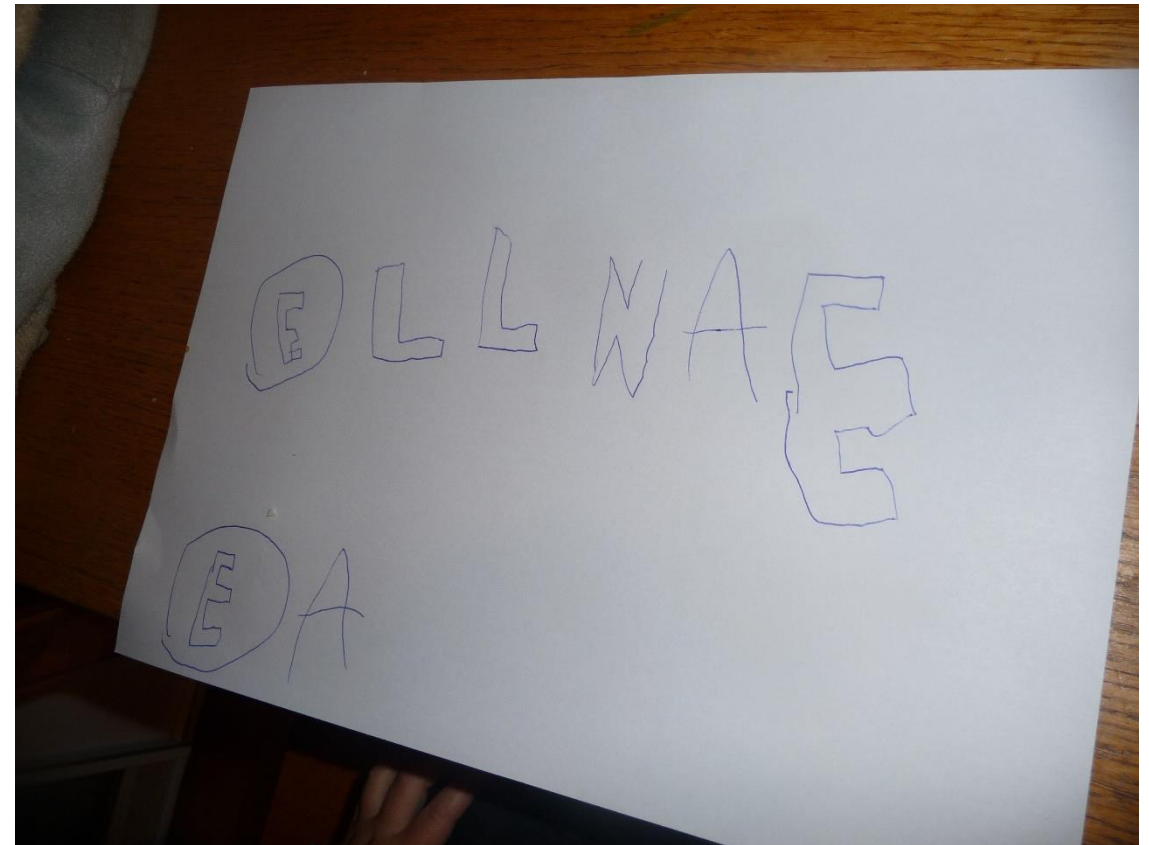
4,8 jaar

... naar echte letters

Emilia schrijft briefje naar oma
Gekende woorden kan ze ongeveer schrijven.
Maar het is ook fijn om gewoon letters te schrijven
die je al kent.

August, 5,11 j.: schrijft betekenisvolle letters: E
van zus Emilia, A van August, letters van film
'Wally', ... Soms staat een letter voor een woord
(A voor August), soms ook niet (de L bv.).

... naar woorden

- Eerste letter = volledige woord: **A** voor August, **R** voor rups
- Fonetisch spellen met alle letters die je al kent: **Agt** voor August, **rps** voor rups
- ‘Echte’ spelling: **August** voor August, **rups** voor rups

Belangrijke voorspellende vaardigheid van goed leren lezen

Kinderen die spontaan schrijven en die ook evolueren in dat schrijven tonen eigenlijk dat ze inzicht hebben in

- klanken
- letters
- klank-letterkoppeling
- Functies van geschreven taal, ...

→ Spontaan schrijven versnelt bovendien en en

→ Spontaan schrijven weerspiegelt ontwikkeling van de geschreven taal

SPONTAAN SCHRIJVEN

Eerste kleuterklas	Tweede kleuterklas	Derde kleuterklas
krabbels	krabbels	Krabbels
Ketens van letterachtigen	Ketens van letterachtigen	Ketens van letterachtigen
	Aparte letters (al dan niet voor 1 wd)	Aparte letters (al dan nt vr 1 wd)
	Fonetisch spellen	Fonetisch spellen
	'echt' spellen	'echt' spellen

FAQ: waarom spontaan schrijven stimuleren?

Omdat het een zeer belangrijke voorspeller is van leren lezen!

- Integratie van klankbewustzijn, letterkennis, en klank-tekenkoppeling
- Letters schrijven helpt het onderscheiden van unieke kenmerken van letters

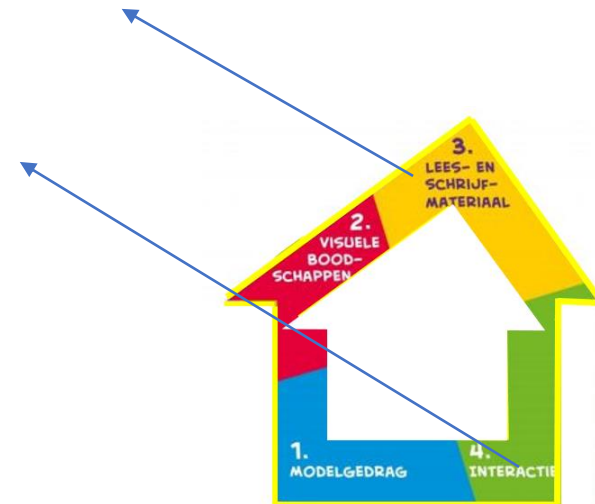
Tweede helft derde kleuterklas: nog geen spontaan schrijven? Niets van letterachtigen? Probleem!

FAQ: hoe spontaan schrijven stimuleren?

Van in de eerste kleuterklas:

- Overall schrijfgerei als automatisme bijleggen. (Winkel: telefoon met notitieboekje, bordjes solden, prijzen; huiskamer: boeken, kranten, boodschappenlijstjes, ...)
- Positief reageren op schrijfsels kinderen.
- Stimuleren om iets te noteren.

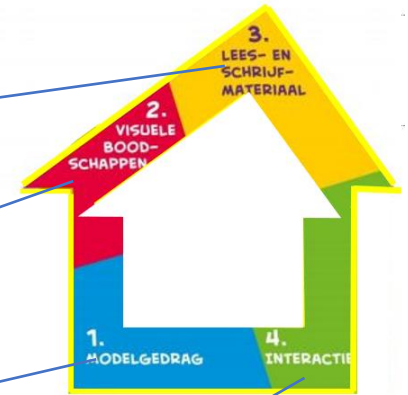

FAQ: moet je spontane spelling verbeteren?

Verbeter nooit spontaan schrijven (tenzij een kind het echt vraagt¹)

Wat wel doen?

- Overal schrijfgerei
- Overal (vanaf 2e KK picto's, symbolen, woorden)
- Modelleer zelf spontaan schrijven: vertel waarom en hoe je iets schrijft
- Waardeer het spontaan schrijfsel
- Vraag zelf of je iets bij een tekening moet schrijven (taaltekening)
- Maak veel functionele schrijfoopdrachten (lijstjes, wenskaartjes, ...)
- Kinderen elkaars schrijfsels laten vergelijken.

Résumé

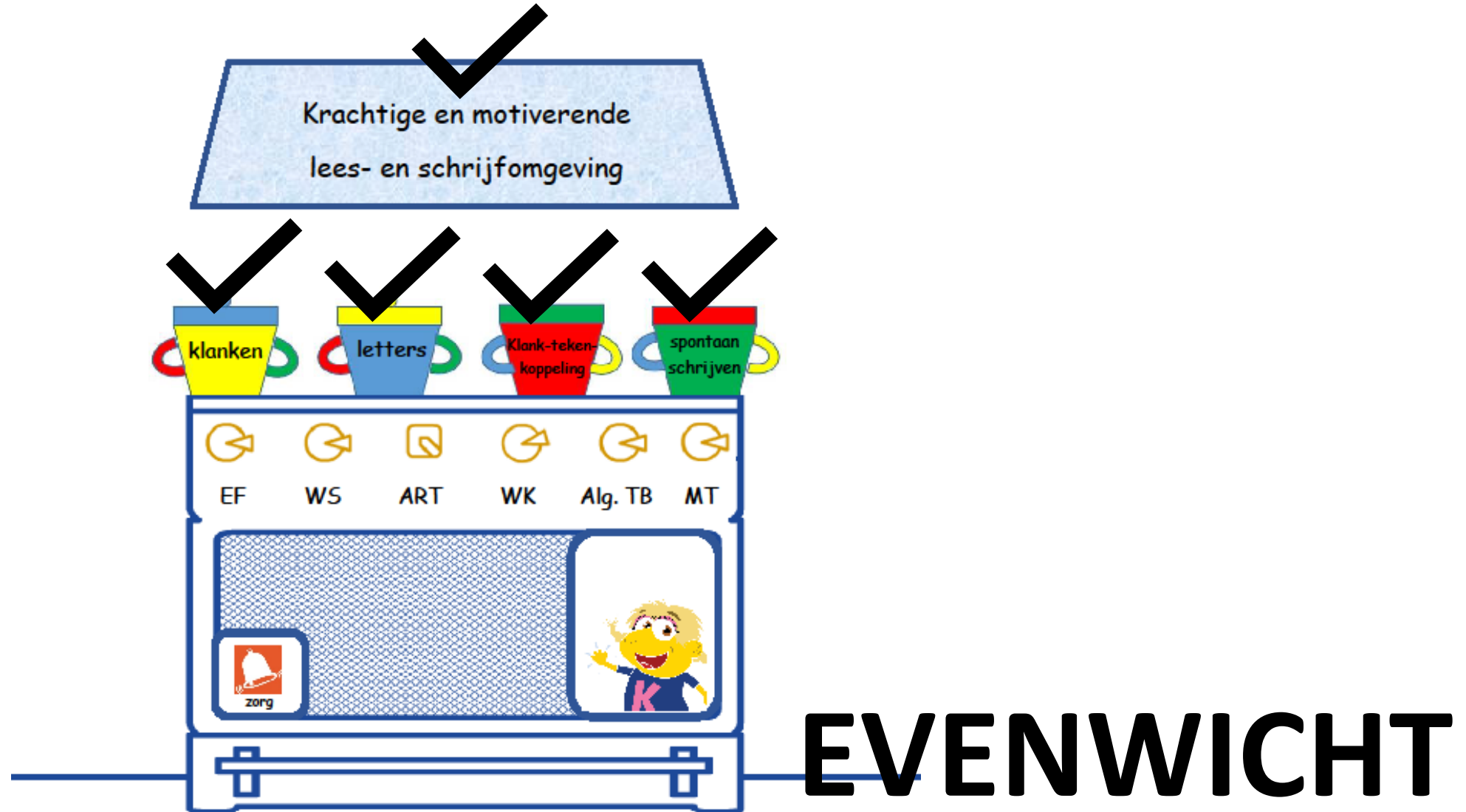
Stimuleer spontaan schrijven,
verbeter niet.

Zet in op kamers 5.B en 5.C
(veel functioneel laten
schrijven) en toon veel
modelgedrag (tonen hoe jij
functioneel schrijft)

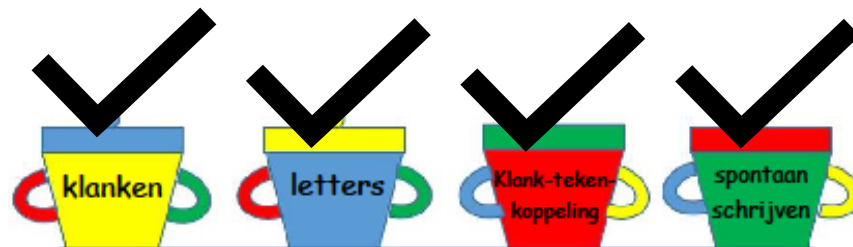
Zijn er vragen?

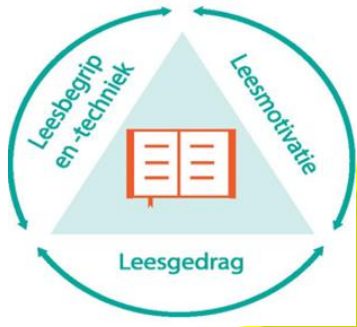
ALS

Krachtige en motiverende
lees- en schrijfomgeving

ALS

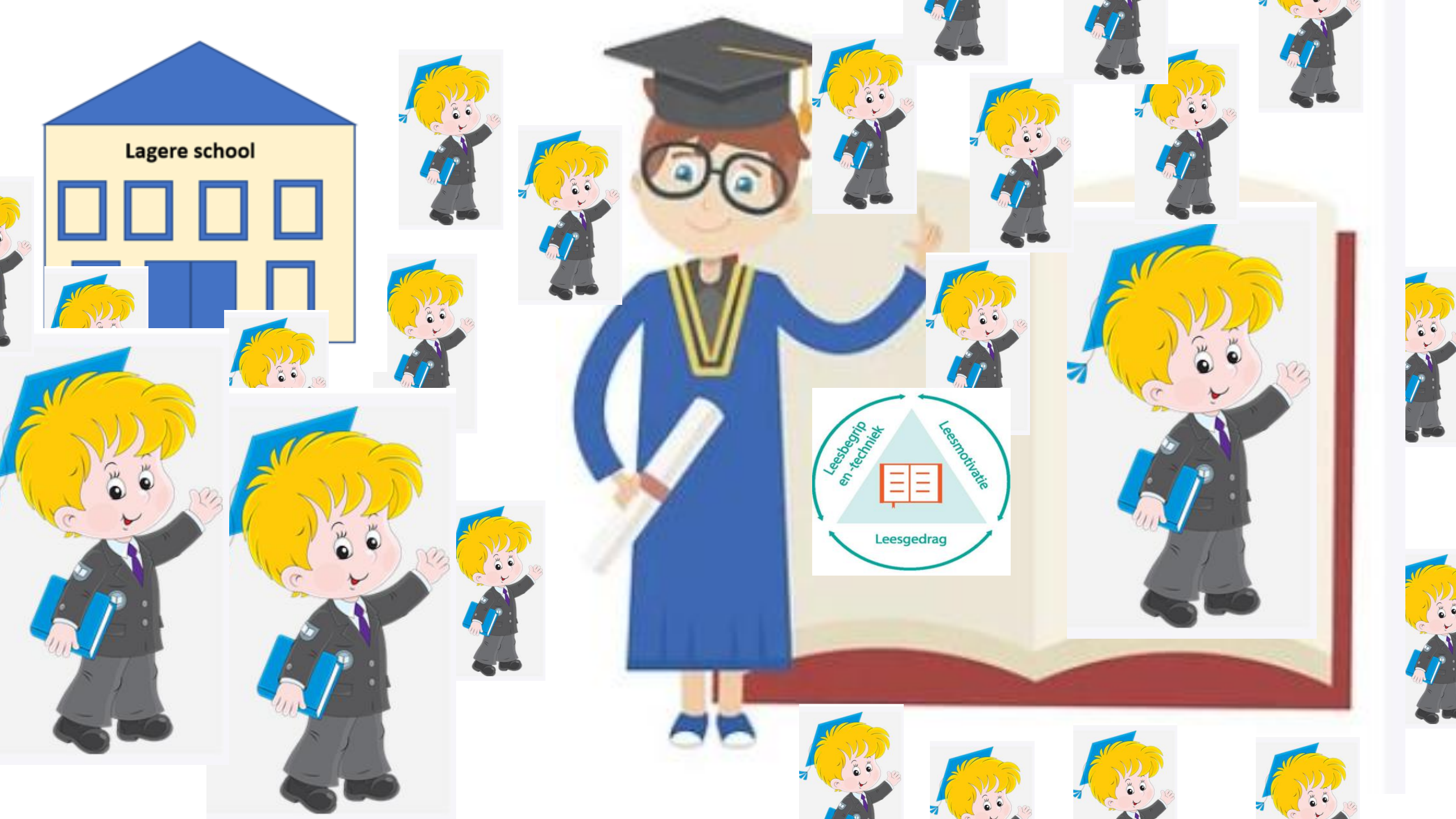

✓ isolatielaag (blauw – rood – geel – donkergroen)

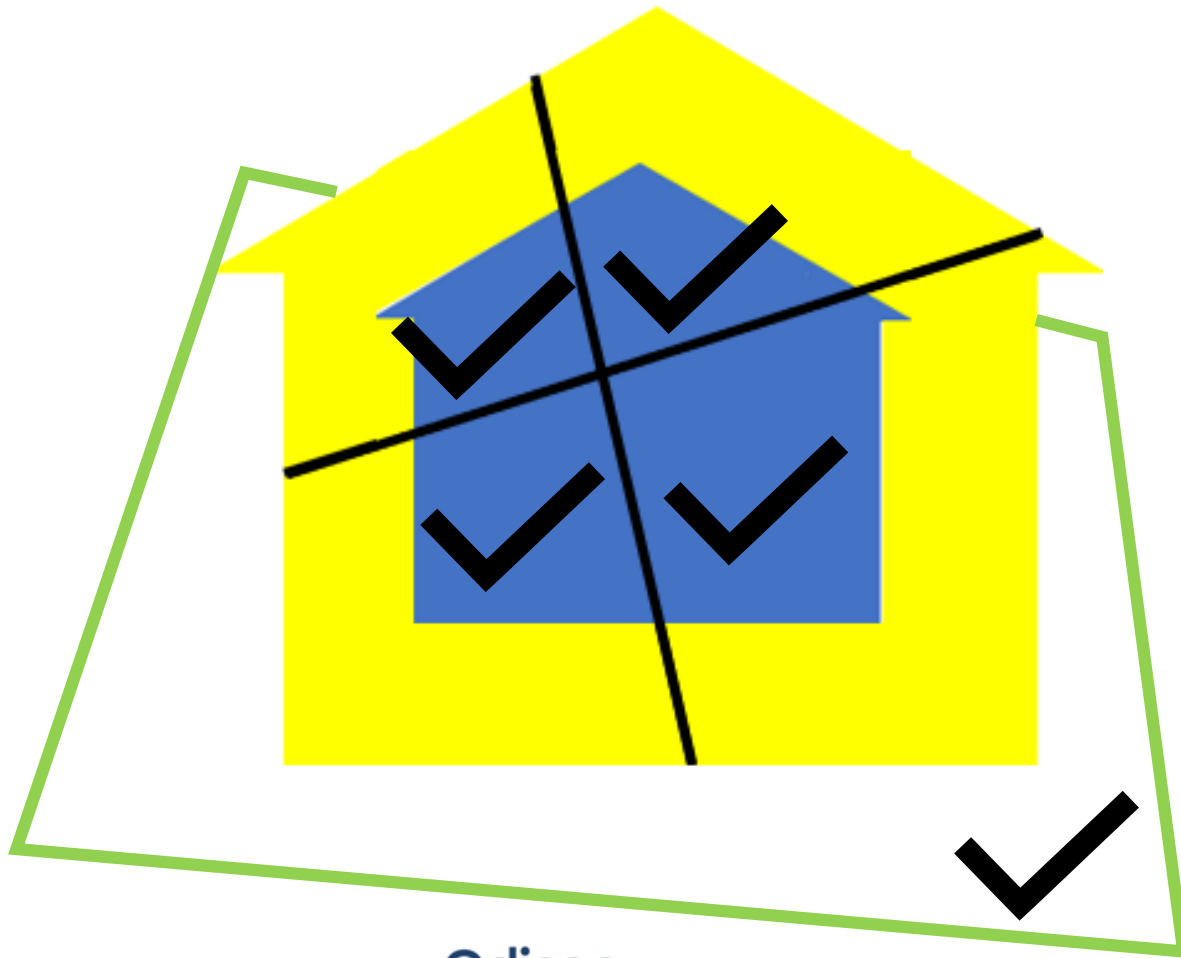
✓ huis met 4 kamers (paars): = 4 soorten activiteiten OG

✓ fundament

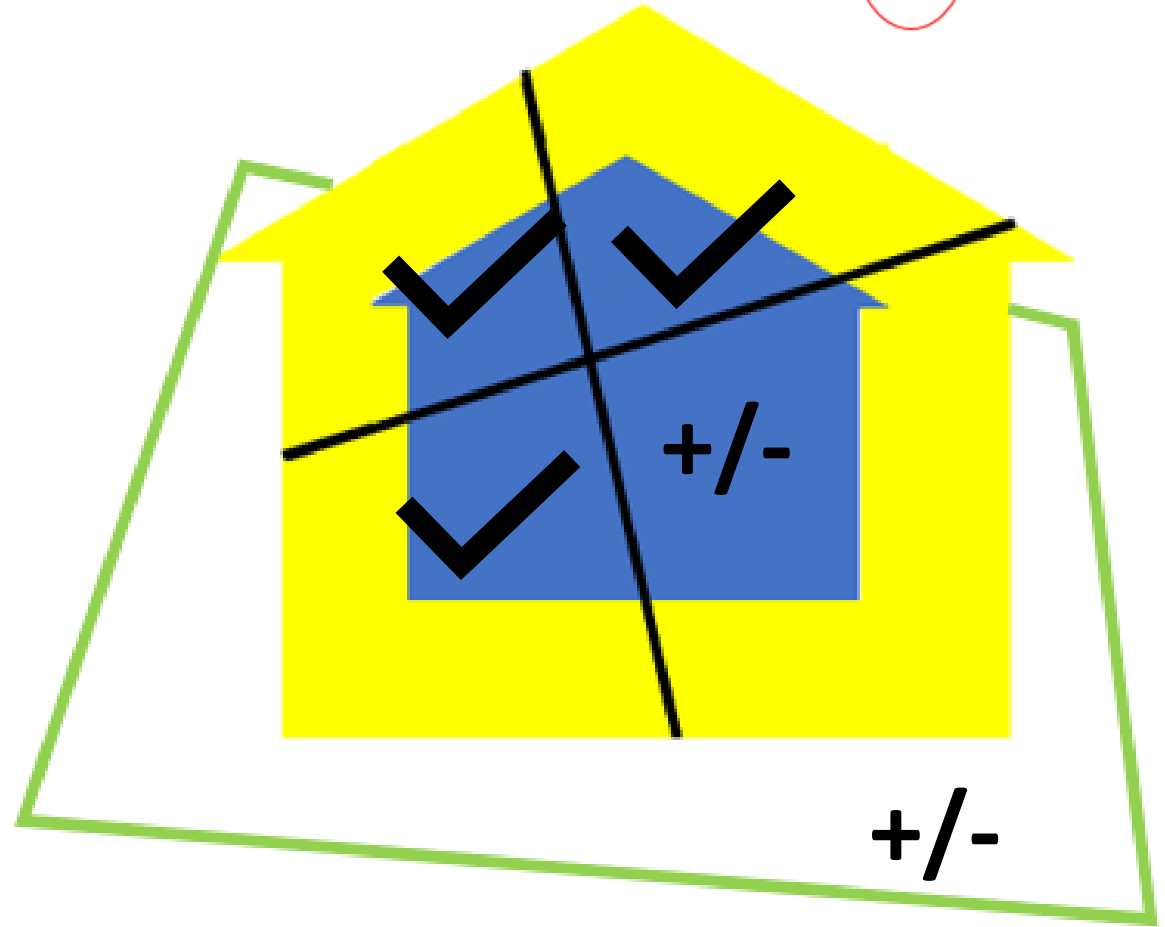
EVENWICHT

Amine

Carine

Odisee
DE CO-HOGESCHOOL

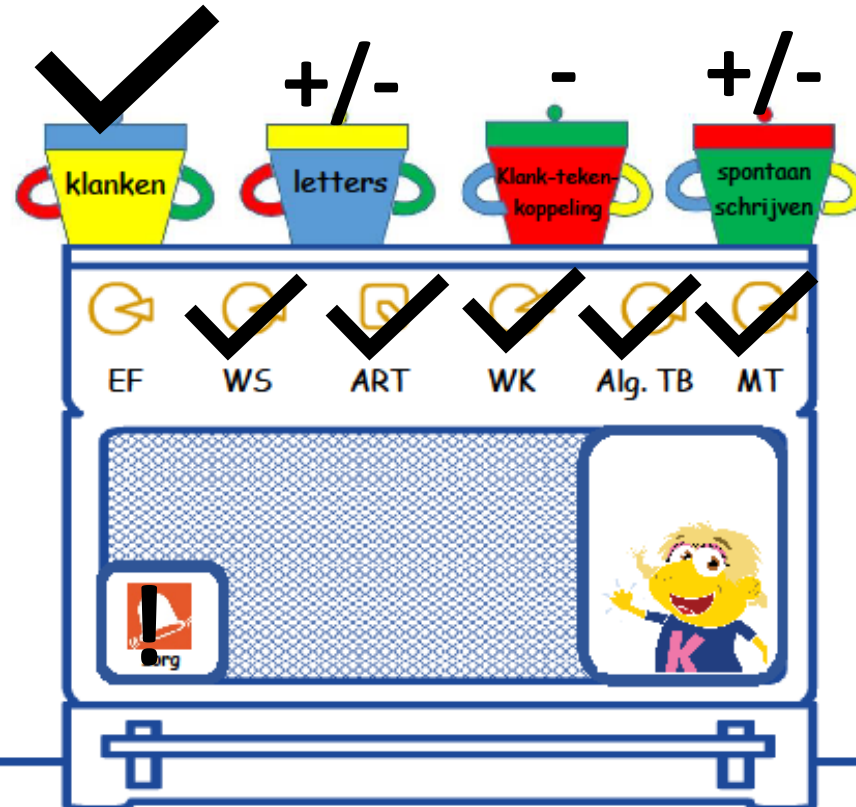
KU LEUVEN CTO
CENTRUM VOOR TAAL & ONDERWIJS

Onderwijscentrum
brussel
VUB
VRIJE UNIVERSITEIT
BRUSSEL

Belang van monitoren!!

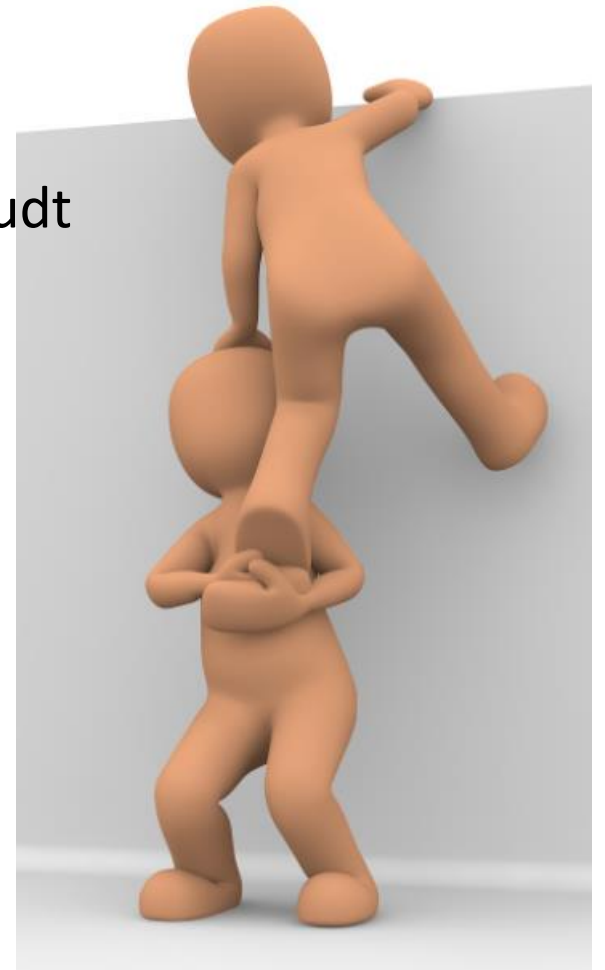
Carine

Krachtige en motiverende
lees- en schrijfomgeving

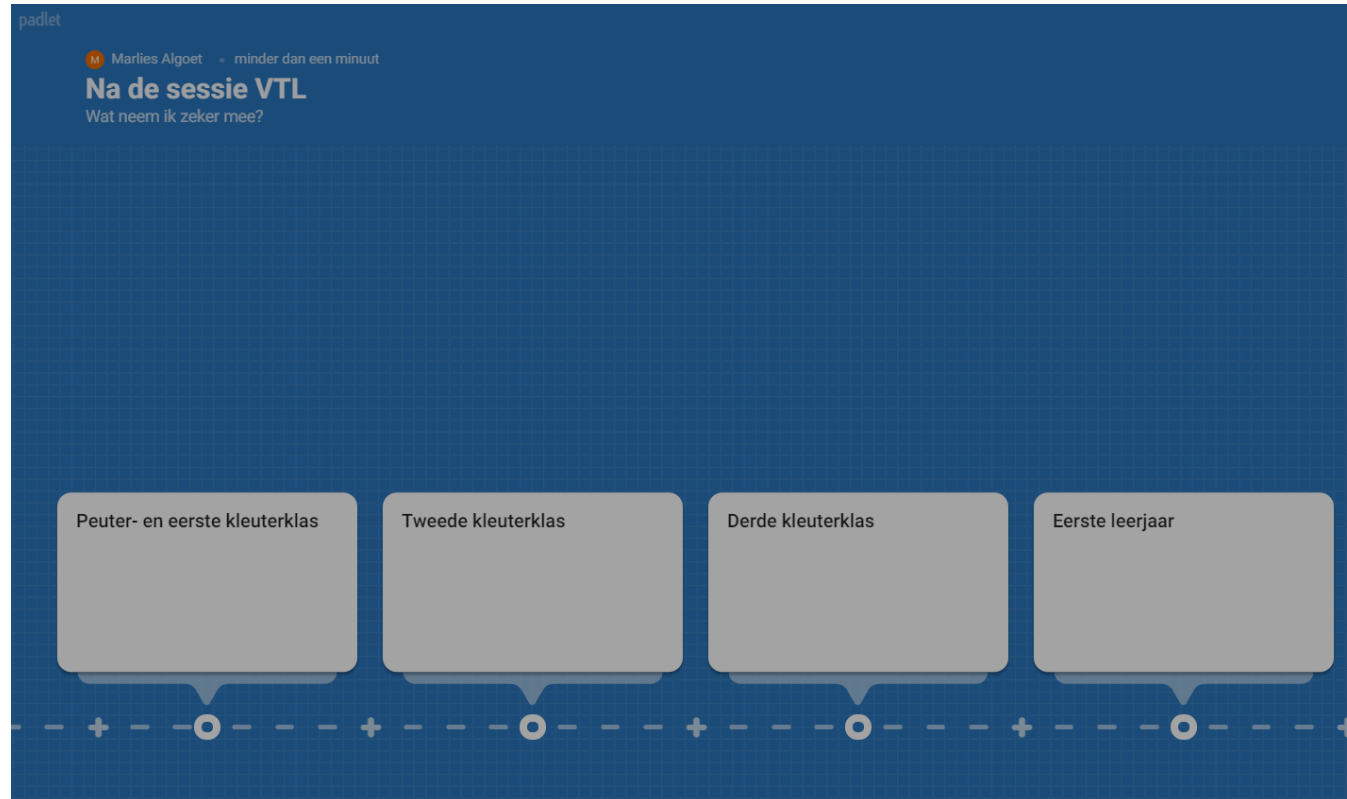
Terugblik naar de doelen! Op het eind van deze sessie

- ✓ krijg je een zicht op **wat een goede lezer is** / goed leesonderwijs inhoudt
- ✓ herken je de **plaats & het belang van voorbereidend / aanvankelijk / voortgezet technisch lezen** in het hele proces van lezen
- ✓ krijg je **inzicht** in de **leerlijn** 'vorbereidende technische leesvaardigheden' (VTL)
- ✓ **weet je waarom** VTL belangrijk is en welke vaardigheden er echt toe doen.
- ✓ heb je **inspiratie** om rond VTL te werken in de klas
- ✓ (kan je kleuters **begeleiden** tijdens VTL-activiteiten)

Padlet: wat neem ik mee?

-

<https://padlet.com/marliesalgoet/yewzfterk5k68jfb>

Een hele boterham!
Wat zeg ik?
Een heel brood.

BEDANKT VOOR JULLIE AANDACHT!

NOG VRAGEN?

- marlies.algoet@odisee.be
- lieve.vanseveren@odisee.be
- Jaantje.verbruggen@odisee.be (boeken & poëzie)